

Inkluze osob s tělesným postižením do kulturních aktivit

Hana Juřicová

Bakalářská práce
2025

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2024/2025

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Hana Juřicová
Osobní číslo:	H22969
Studijní program:	B0111A190011 Sociální pedagogika
Forma studia:	Kombinovaná
Téma práce:	Inkluze osob s tělesným postižením do kulturních aktivit

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti tělesného postižení, sociální inkluze, volnočasových a kulturních aktivit osob s tělesným postižením.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvalitativního výzkumu formou polostrukturovaného rozhovoru.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

HANÁKOVÁ, Adéla a Kateřina KROUPOVÁ, 2021. Úprava prostředí pohledem osob se zdravotním postižením. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-5897-7.
HENDL, Jan, 2023. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1968-2.
NOVOSAD, Libor, 2011. Tělesné postižení jako fenomén i životní realita: diskurzivní pohledy na tělo, tělesnost, pohyb, člověka a tělesné postižení. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-873-9.
SLOWÍK, Josef, 2022. Inkluzivní speciální pedagogika. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-3010-8.
SVOBODOVÁ, Zuzana, 2023. Svobodný čas: pedagogika volného času jako výchova ke svobodě. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-5474-4.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Magdalena Hanková, Ph.D.**
Centrum výzkumu FHS

Datum zadání bakalářské práce: **23. ledna 2025**
Termín odevzdání bakalářské práce: **2. května 2025**

L.S.

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 23. ledna 2025

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění bez ohledu na výsledek obhajoby;
- bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- jedno vyhotovení bakalářské práce v listinné podobě bude ponecháno Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně k uložení;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá; neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji, že

- jsem na bakalářské práci pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem řádně citoval(a); v případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor;
- odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

Ve Zlíně, dne

.....
podpis autora

ABSTRAKT

Tato práce je zaměřena na inkluzi osob s tělesným postižením do kulturních aktivit. Hlavním cílem práce bylo ukázat zkušenosti se začleněním do kulturních aktivit pomocí osob s tělesným postižením. Jako dílčí cíle jsou zde uvedeny zkušenosti s bariérami na kulturních akcích, pozitivní a negativní přístupy od organizátorů a také odhalení komunikačních bariér mezi tělesně postiženými a organizátory kulturních aktivit.

Klíčová slova: tělesně postižení, kulturní aktivity, inkluze, bariéry, bezbariérovost, komunikace

ABSTRACT

This work is focused on the inclusion of people with physical disabilities in cultural activities. The main goal of the work was to show experiences with inclusion in cultural activities with the help of people with physical disabilities. Experiences with barriers at cultural events, positive and negative approaches from organizers, as well as the disclosure of communication barriers between the physically disabled and the organizers of cultural activities are presented as sub-goals.

Keywords: physical disability, cultural activities, inclusion, barriers, accessibility, communication

Touto cestou bych ráda poděkovala své vedoucí paní Mgr. Magdaléně Hankové, Ph.D., za vedení mé bakalářské práce, i když to se mnou v komunikaci neměla vůbec jednoduché a dokázala mě motivovat. Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Kateřině Slovákové, která mi byla oporou a také děkuji všem respondentům, kteří byli ochotni se mnou vést rozhovory. V neposlední řadě děkuji své rodině a kamarádům, kteří mě podporovali při psaní práce a v celém studium.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné

OBSAH

ÚVOD.....	11
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 TĚLESNÉ POSTIŽENÍ.....	13
1.1 VYMEZENÍ A KLASIFIKACE TĚLESNÉHO POSTIŽENÍ	13
1.2 SPECIFICKÉ POTŘEBY A BARIÉRY OSOB S TĚLESNÝM POSTIŽENÍM	15
1.3 SOCIÁLNÍ A LEGISLATIVNÍ RÁMEC TÝKAJÍCÍ SE OSOB S TĚLESNÝM POSTIŽENÍM	20
2 INKLUZE OSOB S TĚLESNÝM POSTIŽENÍM	21
2.1 DEFINICE INKLUZE A JEJÍ VÝZNAM VE SPOLEČNOSTI	21
2.2 BARIÉRY A FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ INKLUZI OSOB S TĚLESNÝM POSTIŽENÍM	22
2.3 LEGISLATIVNÍ A INSTITUCIONÁLNÍ RÁMEC INKLUZE.....	24
3 KULTURNÍ AKTIVITY	26
3.1 ORGANIZACE A INSTITUTE	26
II PRAKTICKÁ ČÁST	28
4.1 VÝZKUMNÉ CÍLE A VÝZKUMNÝ PROBLÉM	29
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	30
4.3 POJETÍ VÝZKUMU	31
4.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	31
4.4.1 Charakteristika výzkumného souboru	32
4.5 REALIZACE VÝZKUMU	33
5 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT	36
5.1 OTEVŘENÉ KÓDOVÁNÍ.....	36
5.1.1 Kategorie: Fyzické bariéry	38
5.1.2 Kategorie: Komunikační bariéry	38
5.1.3 Kategorie: Strategie adaptace.....	39
5.1.4 Kategorie: Přístup organizátorů	39
5.1.5 Pozitivní příklady přístupnosti	40
5.1.6 Negativní zkušenosti	40
5.2 AXIÁLNÍ KÓDOVÁNÍ	41
5.3 SELEKTIVNÍ KÓDOVÁNÍ	43
6 VÝSLEDEK VÝZKUMU	45
7 SROVNÁNÍ VÝSLEDKŮ S DOSAVADNÍ ODBORNOU LITERATUROU	48
ZÁVĚR	50
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	51
SEZNAM OBRÁZKŮ	55

SEZNAM TABULEK.....	56
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	57
SEZNAM PŘÍLOH.....	58

ÚVOD

Osoby s tělesným postižením se potýkají s bariérovými překážkami, které jim neumožňují přístup do veřejných kulturních institucí a také čelí sociálnímu vyčlenění, právě z důvodů bariér a často i pro nedostatečnou informovanost osob pracujících v kulturních institucích. V našem výzkumu chceme zjistit, jak by se takovým situacím dalo předejít. Dalším specifickým, které nastavuje potřebné požadavky na přístupnost prostředí, je problematika koordinace pohybů a možné markantní narušení jemné motoriky. Musíme mít na paměti především slušnost, vždy je nutné respektovat osobní prostor a lidskou důstojnost. Přece i tělesně postižený člověk může žít plnohodnotně bez permanentní závislosti na svém okolí.

Proč by celkové prostředí, ve kterém se osoby s tělesným postižením pohybují mělo být více přístupné a na co by si lidé měli dávat pozor v případě, že budou chystat prostor, ve kterém se budou pohybovat osoby na invalidním vozíku? Také chceme zjistit jakým způsobem připravovat kulturní aktivity, aby byly zajímavé a dostupné i pro osoby s tělesným postižením. Chceme ukázat, že by se lidé s tělesným postižením neměli bát navštěvovat aktivity ne přímo určené pouze pro ně, ale že je společnost přijímá a počítá s nimi.

Pro tělesně postižené osoby existuje velké množství kulturního vyžití určeno pouze pro ně, ale co když chtějí jít mezi "lidmi"? Hledají obyčejný sociální kontakt a porozumění v běžné společnosti a nestojí o to mít neustále jen kontakt s lidmi na vozíku. Samozřejmě existuje nějaké verze dobrovolnictví, kdy se lidé ve svém volném čase věnují osobám na vozíku, ale není to to stejné, jako když se sám jedinec chce jít podívat na koncert své oblíbené rockové kapely a není mu to umožněno z mnoha důvodů, ať už je to spojeno s bariérovostí prostředí nebo právě společenským nepochopením.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 TĚLESNÉ POSTIŽENÍ

Tělesné postižení jsou poruchy nervového, pohybového a nosného ústrojí, které se projevují omezenou pohyblivostí a v součinnosti s faktory prostředí a osobními faktory snižují úroveň participace jedince v jedné nebo více relevantních aktivitách života. (Kantor et al., 2023)

Tělesné postižení zahrnuje dvě prolínající se skupiny.

Chronické postižení, které zahrnuje dlouhodobá onemocnění ovlivňující tělesné funkce a fyzickou výkonnost. Často není viditelné, ale může omezovat pohyb a snižovat kvalitu života.

Pohybové (lokomoční) postižení, které znamená omezenou nebo ztracenou hybnost kvůli poškození pohybového aparátu, nervového systému nebo amputaci. Bývá viditelné a může vést až k úplné imobilitě. (Novosad, 2011)

Musíme mít na paměti především slušnost, vždy je nutné respektovat osobní prostor a lidskou důstojnost. Přece i tělesně postižený člověk může žít plnohodnotně bez permanentní závislosti na svém okolí. Ať už se setkáme s jakkoli postiženým, je to především člověk. (OZP Akademie, 2017)

1.1 Vymezení a klasifikace tělesného postižení

Tělesné postižení představuje významné omezení pohybových schopností jedince, které může ovlivnit jeho každodenní aktivity a kvalitu života. Podle Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví (MKF) je tělesné postižení chápáno jako stav, který ovlivňuje funkční schopnosti člověka v různých oblastech života. (Světová zdravotnická organizace [WHO], 2020). Za tělesné postižení považujeme trvalé nebo přetrvávající nápadnosti pohybových schopností s trvalým nebo podstatným působením na kognitivní, psychickou a sociální oblast jedince a na jeho výkony v těchto oblastech. (Červinková, 2019)

Klasifikace postižení:

Chronické onemocnění - dlouhodobý nepříznivý zdravotní stav. Jde o poškození nebo oslabení fyziologických funkcí lidského organismu. Snižuje kvalitu života postiženého, omezuje jeho výkonnost a odolnost vůči námaze a zátěži. Vede k nechtěnému utlumení fyzických aktivit a způsobuje degenerativní změny na nosnou a motorickou aparaturu člověka.

Tělesné postižení – jde o omezení hybnosti až znemožnění pohybu a dysfunkci motorické koordinace v souvislosti s poškozením, chybou či funkční poruchou nosného a hybného aparátu, amputací nebo deformací části motorického systému. (Krhutová, 2005 citováno v Rehuš et al., 2016)

Společným znakem jednotlivců s tělesným postižením je omezená mobilita nebo imobilita, to je stav, pohybových schopností, protože příčinou je přímé poškození motorického a kinestetického analyzátoru nebo výkonného pohybového aparátu (svaly, šlachy, klouby). Omezený motorický výkon má nepříznivý vliv na tělesné, smyslové a kognitivní zručnosti zejména v dětském věku.

Nejznámější tělesná postižení:

Dětská mozková obrna - (DMO) je neprogresivní porucha centrálního nervového systému, která způsobuje poruchy hybnosti a mimovolní pohyby. Rozlišujeme ji podle nervosvalového (spastické/nespastické), topografického (diparéza, hemiparéza, kvadruparéza) a funkčního hlediska. Mezi příčiny DMO patří faktory prenatální (např. infekce, vývojové vady), perinatální (komplikované porody) a postnatální (např. infekce v prvním roce života). Nejčastější formou je spastická diparéza postihující dolní končetiny, méně časté jsou hemiparetické a kvadruparetické formy. Tyto formy se liší rozsahem postižení končetin a typickým držením těla. (Kudláček, 2014)

Rozštěpy páteře – vzniká neuzavřením medulární trubice, nejčastěji v bederní oblasti. Nejčastěji se jedná o částečný rozštěp páteře. Dolní končetiny jsou většinou nehybné, špatně prokrvené, cyanotické. Kůže na hýždích a v oblasti pohlavních orgánů je necitlivá. Horní polovina těla je vyvinutá normálně. Je však potřebné vhodným rehabilitačním cvičením posilovat horní polovinu těla, obzvláště horní končetiny, aby byli dostatečně silné při nácviu chůze o berlích nebo také při přesunu z vozíku na postel nebo židli. U osob, které se pohybují na invalidním vozíku je potřebné pravidelné polohování, aby se zabránilo vzniku dekubitů.

Progresivní svalová dystrofie – svalové dystrofie jsou primární svalová onemocnění, která nejčastěji začínají v dětství a vedou k postupnému ubývání svalových vláken, která jsou nahrazována nefunkčním vazivem a tukem. Nemoc se výrazněji zhoršuje zejména v pubertě, ale u některých jedinců může zůstat dlouho stabilní. Průběh onemocnění může být vzestupný (od dolních končetin směrem vzhůru) nebo sestupný (od horních končetin dolů). Dětem se doporučuje účastnit se běžné tělesné výchovy, dokud jim to zdravotní stav dovolí,

a zároveň je vést k pohybovým aktivitám vhodným i pro pozdější fáze nemoci (např. plavání, lukostřelba). Důležité je také jejich zapojení do rolí v týmových sportech, které odpovídají jejich možnostem, a zařazení aplikované tělesné výchovy.

Ochrnutí po poranění míchy – k poškození míchy nejčastěji dochází při těžkých úrazech páteře. Příčinou těchto úrazů bývají často autonehody, motocyklové havárie, ale také skoky do mělké vody. V závislosti na výšce poškození míchy rozeznáváme několik typů ochrnutí. Poúrazová chabá paréza, poúrazová paraplegie, poúrazová kvadruplegie, poúrazové kvadruparézy. (Kudláček,2014)

Amputace horních a dolních končetin – Tento zákrok je často nezbytný z důvodu záchrany života pacienta nebo zlepšení jeho celkového zdravotního stavu. Nejčastěji je končetina amputována z důvodu cévního onemocnění – až 82% případů - z toho 27% je způsobeno diabetickým onemocněním. Osoby po amputaci končetin mohou používat protetické pomůcky (protézy), v dnešní době existuje mnoho materiálů, ze kterých se dají pomůcky vytvořit. (Unify,2015)

Osoby s vrozeným postižením se se svými handicap vyrovávají mnohem lépe než osoby, které tělesné postižení získali až v průběhu života, například jako důsledek automobilové nehody. (Vostrý,2019)

1.2 Specifické potřeby a bariéry osob s tělesným postižením

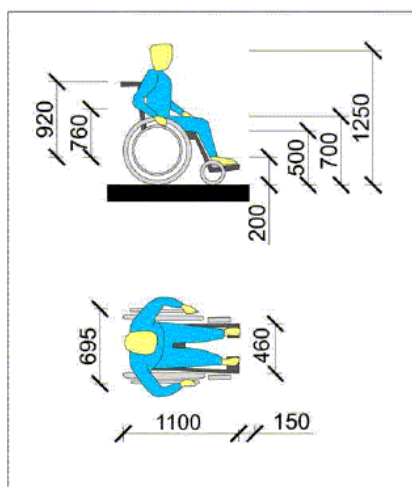
Osoby s tělesným postižením mají různé potřeby, které lze rozdělit do několika oblastí:

1. Fyzická přístupnost prostředí (bezbariérové budovy, doprava, veřejné prostory)

Často se tyto osoby potýkají s překážkami, které musí nějakým způsobem překonat. Mohou to být příliš úzké dveře, do kterých se nevejdou s vozíkem, nebo také málo přístupný výtah. Mnohdy také když je na dveřích značka bezbariérové WC, tak to ne vždy znamená dostatečný prostor a pohodlí na přemístění z vozíku na toaletu. Také při cestě po chodníku mohou bránit v pohybu vozíku zaparkovaná auta nebo odstavené koloběžky či kola.

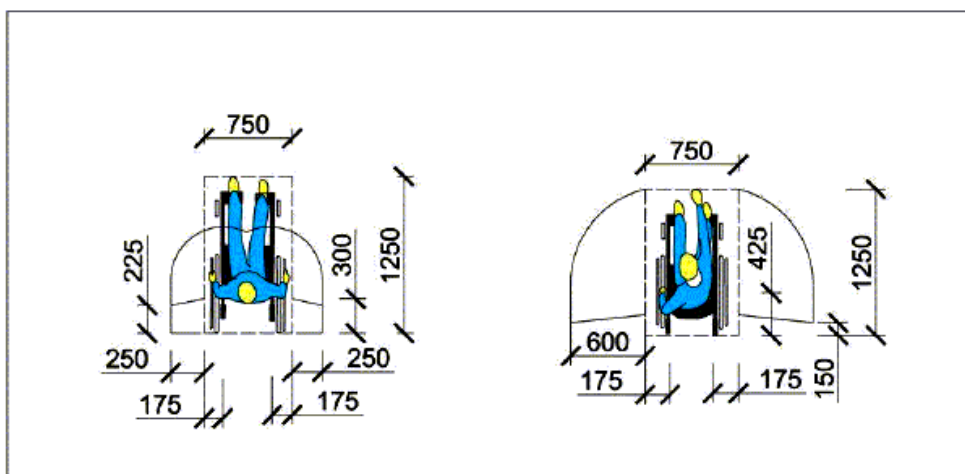
Zásadním problémem osob na vozíku je pohyb a práce vsedě. Návrh optimálního prostředí pro těžce pohybově postižené osoby tedy vychází z prostorových nároků, manipulace a rozměrových parametrů invalidního vozíku. Základní rozměrové parametry invalidního vozíku uvedené na obr. 1 jsou pouze orientačními údaji, přesné rozměry jsou závislé od typu vozíku, a zda se jedná o invalidní vozík mechanický nebo elektrický.

Minimální manévrovací plocha pro vozík je podle stávající vyhlášky o bezbariérovém užívání 1 500×1 200 mm, což umožní otočení pouze o 90°. Obytné a pobytové místnosti, komunikační prostory a jiné musí umožnit otáčení vozíku o 180°, resp. 360°. Tomu odpovídá kruhová plocha o minimálním průměru 1 500 mm. Pro pohodlné a komfortní otáčení by mělo být naší snahou navrhnout manévrovací plochu větší, jak je znázorněno na obr. 2. Tyto zvětšené manipulační nároky také odpovídají manévrování s elektrickým vozíkem, což by se mělo odrazit především v řešení budov občanského vybavení.

Obrázek 1 Základní rozměrové parametry invalidního vozíku a rozměrové parametry dosahu osoby na invalidním vozíku s napřímenými a s nakloněnými zády

(zdroj: profesis.ckait.cz)

Obrázek 2 Manévrovací plochy pro otočení vozíku

(zdroj: profesis.ckait.cz)

2. **Asistenční služby a kompenzační pomůcky** (osobní asistence, mechanické a elektrické vozíky, chodítka)

V případě kompenzačních pomůcek je důležitá jejich funkčnost a praktičnost. Každá osoba potřebuje trochu jinou pomůcku, podle toho, jaké je její postižení. V případě vozíku jde buď o mechanický nebo elektrický. Elektrický nabízí mnohem více funkcí než mechanický a také jeho cena se velmi liší. Mezi kompenzační pomůcky patří také různé protézy, které mohou osobám po amputaci končetin pomoci s jejich návratem k běžnému životu bez dalších komplikací. Dnešní doba je natolik rozvinutá, že díky kvalitní protéze může osoba s postižením fungovat bez omezení. Na kompenzační pomůcky mohou osoby s tělesným postižením získat příspěvek, a to v případě, že se jedná o osobu se zdravotním postižením, které má charakter dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu. (portal.gov.cz, 2023)

Asistenční služba je sociální služba, která je nejčastěji poskytována jako terénní služba. Takovou službu nabízejí různé agentury nebo obecně prospěšné společnosti jako je Maltézská pomoc o.p.s. nebo agentura ABAPo (agentura barevný podzim). Služba osobní asistence zahrnuje osoby s tělesným, mentálním, zrakovým, sluchovým, duševním a kombinovaným postižením. (maltezskapomoc.cz, 2025)

Osobní asistent pomáhá s hygienou, oblékáním, stravou, ale také jako doprovod k lékaři, na nákup, do divadla, na procházky, kulturní aktivity a další. Osobní asistent také pomáhá s celkovou aktivizací osob s tělesným postižením. Osobní asistent pracuje v přirozeném prostředí klienta. Mezi zásady při poskytování osobní asistence patří: podpora samostatnosti, respektování soukromí, mlčenlivost a ochrana dat, individuální přístup a empatie, profesionální přístup, flexibilita. (abapo.cz, 2025)

3. **Psychosociální potřeby** (odstranění stigmatizace, podpora sebevědomí, začlenění do komunity)

Jedinci s tělesným postižením často čelí výzvám, které přesahují samotné fyzické omezení. Kromě přístupnosti nebo zdravotní péče je nesmírně důležité věnovat pozornost také jejich psychosociálním potřebám. Patří sem především potřeba být přijímán okolím, mít zdravé sebevědomí a cítit se jako plnohodnotná součást společnosti (Cheng et al., 2020).

Jednou z největších překážek je stigmatizace. Mnoho lidí s postižením zažívá odmítání, předsudky nebo soucit, který nevychází z porozumění, ale z nevědomosti. Často se tak dostávají do pozice, kdy o sobě začínají pochybovat a přijímají stereotypy, které jim

společnost podsouvá. Tento vnitřní zápas – někdy označovaný jako internalizovaná stigmatizace – může vést k úzkostem, nízkému sebevědomí i sociální izolaci (Werner et al., 2020).

Zdravé sebevědomí je přitom klíčové. Lidé s tělesným postižením, kteří přijali svou identitu a mají kolem sebe podporující prostředí, bývají psychicky odolnější, aktivnější a ochotnější se zapojit do společenského dění. Velmi důležitou roli v tom hraje i blízké okolí – rodina, přátelé, ale i širší komunita. Pocit, že někam patřím a že jsem přijímán takový, jaký jsem, je základem pro osobní pohodu a motivaci být aktivní (Kahyaoglu Sut & Kucukkaya, 2021).

Podpora sociálního začlenění je tedy zásadní. Nestačí odstranit jen fyzické bariéry, jako jsou schody bez rampy – je potřeba měnit i postoje společnosti. Inkluzivní vzdělávání, zaměstnávání a dostupnost kulturních a volnočasových aktivit jsou důležité kroky. Lidé s tělesným postižením mají právo být vidět, slyšet a rozhodovat o svém životě. Potřebují příležitosti, ne lítost (Reeve et al., 2021)

Důležitá je podpora rodiny a přátel. Psychosociální potřeby osob s postižením nejsou nijak zvláštní nebo odlišné – jsou lidské. Touha po přijetí, respektu a smysluplných vztazích je univerzální. Klíčové je, aby společnost tuto skutečnost přijala, přestala vytvářet zbytečné bariéry a podpořila každého člověka v tom, aby mohl žít naplněný život.

4. **Finanční a legislativní podpora** (příspěvky, dostupnost služeb, úpravy pracovního prostředí)

Lidé s tělesným postižením často čelí celé řadě bariér – nejen fyzických, ale i společenských a ekonomických. Proto je klíčové, aby měli k dispozici funkční systém finanční a legislativní podpory, který jim umožní žít důstojně, aktivně a co nejvíce samostatně. Zásadní roli zde hraje stát, ale i širší právní rámec na úrovni Evropské unie a mezinárodního práva.

Z mezinárodního hlediska je zásadním dokumentem **Úmluva o právech osob se zdravotním postižením (OSN, 2006)**. Ta zdůrazňuje rovný přístup ke vzdělání, zaměstnání, bydlení i zdravotní péči. Zároveň zavazuje státy zajistit, aby osoby s postižením měly právo na finanční podporu, pokud jim jejich stav znemožňuje plnohodnotné zapojení do pracovního procesu.

V České republice je právní úprava této oblasti poměrně komplexní. Klíčovým dokumentem je **Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021–2025**, který nastavuje strategii státu pro podporu začleňování lidí s postižením do společnosti. Opírá se o zákon o sociálních službách, zákon o zaměstnanosti a další právní normy.

Finanční podpora osob s tělesným postižením je zajištěna především prostřednictvím:

Invalidních důchodů (1.–3. stupeň),

Příspěvku na péči – podle míry závislosti na pomoci jiné osoby,

Příspěvku na mobilitu – pro osoby s omezenou schopností pohybu,

Příspěvku na zvláštní pomůcku.

Z pohledu zaměstnanosti stát motivuje zaměstnavatele k vytváření pracovních míst pro osoby se zdravotním postižením – formou **příspěvků z úřadů práce, zvýhodnění při veřejných zakázkách** nebo **daňových úlev**.

V zahraničí se osvědčují i další modely podpory, např. systémy podporovaného zaměstnávání nebo sociální podnikání, kde lidé s postižením pracují v prostředí, které je přizpůsobené jejich potřebám, ale zároveň podporuje jejich rozvoj a samostatnost (Gooding, 2017; Pyaneandee, 2018).

Celkově je pro zajištění rovných příležitostí zásadní, aby finanční a legislativní opatření reagovala na skutečné potřeby lidí s tělesným postižením – a nejen kompenzovala postižení, ale také podporovala jejich nezávislost, důstojnost a aktivní zapojení do společnosti.

1.3 Sociální a legislativní rámec týkající se osob s tělesným postižením

Úmluva o právech osob se zdravotním postižením - dlouhou dobu představovala práva osob se zdravotním postižením bílé místo v systému mezinárodní ochrany lidských práv. Žádná z úmluv týkajících se lidských práv, až do roku 1989, nepamatovala žádným způsobem na osoby se zdravotním postižením. Až úmluva o právech dítěte (ÚPD) z roku 1989 se věnovala potřebám dětí se zdravotním postižením. Podle čl. 23 ÚPD smluvní státy uznávají, že duševně nebo tělesně postižené dítě má požívat plného a řádného života. Avšak ani tak se čl. 23 ÚPD příliš neukázal v praxi. V roce 1993 byla přijata Standardní pravidla pro vyrovnávání příležitostí osob se zdravotním postižením. (Scheu, 2018)

Nezávislý způsob života a zapojení do společnosti.

Státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, uznávají rovné právo všech osob se zdravotním postižením žít v rámci společenství, s možnostmi volby na rovnoprávném základě s ostatními, a přijmou účinná a odpovídající opatření, aby osobám se zdravotním postižením usnadnily plné užívání tohoto práva a jejich plné začlenění a zapojení do společnosti, mimo jiné tím, že zajistí, aby:

a) osoby se zdravotním postižením měly možnost si zvolit, na rovnoprávném základě s ostatními, místo pobytu, kde a s kým budou žít a nebyly nuceny žít ve specifickém prostředí;

b) osoby se zdravotním postižením měly přístup ke službám poskytovaným v domácím prostředí, rezidenčním službám a dalším podpůrným komunitním službám, včetně osobní asistence, která je nezbytná pro nezávislý způsob života a začlenění do společnosti a zabraňuje izolaci nebo segregaci;

c) komunitní služby a zařízení určená široké veřejnosti byly přístupné, na rovnoprávném základě s ostatními, i osobám se zdravotním postižením a braly v úvahu jejich potřeby (Sdělení č. 10/2010 Sb. m. s. úmluva o právech osob se zdravotním postižením)

2 INKLUZE OSOB S TĚLESNÝM POSTIŽENÍM

V této kapitole se budeme zabývat inkluzí neboli začleněním osob. Budeme mluvit o tom jaký má inkluze význam ve společnosti a jakým způsobem může inkluze osob s tělesným postižením vůbec probíhat a co je pro ni důležité, aby mohla fungovat. O inkluzi se nejčastěji mluví v rámci vzdělávání mládeže nebo také v rámci začlenění jiných národnostních menšin do společnosti. Pro osoby s tělesným postižením je samozřejmě důležitá především zdravotní rehabilitace, ne vždy je jim však dostatečná podpora a péče poskytována i v ostatních oblastech života. Z hlediska vzdělávání nemusí být samotné pohybové omezení vnímáno jako zcela zásadní bariéra, ale snížená schopnost mobility a omezená motorická kapacita znamená naopak výrazný deficit šancí například v pracovním uplatnění, ve vytváření a udržování sociálních kontaktů nebo i v samostatném a nezávislém způsobu života a ve zvládání každodenních běžných aktivit. (Slowík, 2022)

2.1 Definice inkluze a její význam ve společnosti

Inkluze, z latinského *inclusio*, znamená zahrnutí či přijetí do určitého celku. V sociálním kontextu se jedná o proces začleňování jedinců do společnosti, který zajišťuje, že každý člověk, bez ohledu na své individuální odlišnosti, je plnohodnotným členem komunity. Tento přístup zdůrazňuje přijetí diverzity jako základního prvku vzájemného porozumění a soužití mezi lidmi. (Péče bez překážek, z.s., 2020) Inkluze je nejčastěji použita v rámci vzdělávání, ale jedná se o celkové společenské téma. Každý člověk je jedinečný, bez ohledu na společenské postavení. Všichni si zasloužíme respekt a uznání, ale také stejnou možnost účastnit se společenského dění. Když se cítíme respektováni a přijímání, rozvíjí se naše kompetence a roste motivace. A funguje to i naopak. Všichni velmi dobře vycítíme, zda si nás ostatní cení, nebo zda námi pohrdají, vyčleňují nás a jsme jen na obtíž. Respekt k tomu, jací jsme ve své přirozenosti, a přijetí jsou pro každého z nás klíčové.

Inkluze je proces, na kterém je stále co zlepšovat a rozvíjet. Osoby s tělesným postižením, jsou v dnešní době mnohem lépe vnímány společností, než jak tomu bylo ve 20. století. Národní rada osob se zdravotním postižením zastřešuje od roku 2000 zájmy osob se zdravotním postižením při jednáních se státními a veřejnými institucemi. Napomáhá také k začleňování osob se zdravotním postižením do majoritní společnosti.

2.2 Bariéry a faktory ovlivňující inkluzi osob s tělesným postižením

Ačkoliv je každé fyzické nebo zdravotní omezení často zásadním limitem v životě člověka, sociální inkluze takových osob bývá relativně snazší v porovnání s lidmi s některými jinými druhy postižení. (Vágnerová, 2014) Existují i handicap, kdy integrace nebo inkluze prakticky není možná a kdy je nutná například trvalá péče v rámci domova pro osoby se zdravotním postižením.

Začlenění osob s tělesným postižením do společnosti je složitý proces, na který působí celá řada vnějších i vnitřních faktorů. K tomu, aby inkluze probíhala smysluplně a dlouhodobě, je třeba nejen odstraňovat existující překážky, ale současně vytvářet podmínky, které začleňování skutečně podporují. V této části se zaměřujeme na faktory, které inkluzi ovlivňují – jak z hlediska bariér, tak i podpůrných vlivů.

1. Fyzické bariéry

Jednou z nejviditelnějších překážek inkluze jsou fyzické překážky v prostředí. Nedostatečně přístupné budovy, chybějící bezbariérové vstupy, nevhodně řešená doprava nebo špatně přizpůsobené veřejné prostory brání osobám s tělesným postižením ve svobodném pohybu a účasti na společenském životě. Jak upozorňuje Světová zdravotnická organizace (2011), i drobné architektonické nedostatky mohou zásadně omezit možnosti aktivního života lidí s postižením.

2. Sociální bariéry

Velkou roli v procesu začleňování hrají i předsudky, stereotypy a nízká informovanost veřejnosti. Lidé s tělesným postižením se mohou setkávat s nepochopením, soucitem místo respektu nebo naopak s odmítnutím. Tyto postoje často vedou ke znevýhodnění v pracovním i osobním životě a zvyšují riziko sociální izolace. Krahň, Walker a Correa-De-Araujo (2015) upozorňují, že negativní postoj okolí bývá jedním z hlavních důvodů, proč se lidé s postižením z inkluzivních prostor postupně stahují.

3. Systémové a institucionální bariéry

Dalšími překážkami mohou být nedostatečné zákonné úpravy, málo cílená podpora nebo byrokratické překážky. Například nedostatek kvalifikovaných asistentů, chybějící podpora ve vzdělávání či rigidní nastavení podmínek pro získání kompenzačních pomůcek ztěžují zapojení lidí s postižením do běžného života. Pokud inkluze není podporována systémově, často zůstává jen na papíře.

4. Psychologické bariéry a vliv sebepojetí

Kromě vnějších překážek hraje roli i osobní vnímání sebe sama. U některých osob může být problémem nízké sebevědomí, pocity méněcennosti nebo obavy z odmítnutí. Tyto faktory se často utvářejí dlouhodobě a souvisejí s životními zkušenostmi i postoji okolí. Jak uvádí Pivarč (2015), posílení sebepojetí a motivace je zásadní podmínkou pro aktivní zapojení do inkluzivního prostředí.

5. Faktory podporující začlenění

Aby byla inkluze osob s tělesným postižením skutečně účinná, je důležité nejen odstraňovat bariéry, ale také aktivně budovat podmínky, které jejich zapojení do společnosti usnadňují. Mezi klíčové podpůrné faktory patří:

Dostupná a přizpůsobená infrastruktura

Bezbariérové budovy, upravené chodníky, nástupiště nebo dopravní prostředky umožňují osobám s postižením svobodně se pohybovat a účastnit se každodenních činností. Dostupné prostředí nejen zvyšuje jejich samostatnost, ale zároveň působí jako signál, že s nimi společnost počítá (WHO, 2011).

Pozitivní postoje společnosti

Veřejnost, která má základní povědomí o potřebách lidí s postižením, má tendenci chovat se otevřeněji a s větším respektem. Osobní kontakt a zkušenost s lidmi s postižením jsou jedním z nejúčinnějších nástrojů, jak odbourávat předsudky a podporovat inkluzivní atmosféru (Ballard Brief, n.d.; Krahn, Walker, & Correa-De-Araujo, 2015).

Dostatečná legislativní a finanční podpora

Zákony, které zaručují rovný přístup ke vzdělání, práci, službám a bydlení, vytvářejí základní rámec pro inkluzi. Finanční nástroje, jako jsou příspěvky na péči, pomůcky nebo podpora zaměstnávání, pak pomáhají s vyrovnáním znevýhodnění, které může z postižení vyplývat (Gooding, 2017; Pyaneandee, 2018).

Možnost vzdělávání a pracovního uplatnění v běžném prostředí

Studium ve školách hlavního proudu s podporou asistentů nebo upraveného režimu umožňuje dětem a mladým lidem s postižením rozvíjet se spolu se svými vrstevníky. Na pracovním trhu pak rovný přístup znamená nejen možnost výdělků, ale i pocit smysluplnosti a společenského přijetí (Cobley, 2018).

Psychologická a sociální podpora

Podpůrné služby, jako je psychologické poradenství, peer mentoring nebo podpora rodiny, pomáhají lidem s postižením zvládat obtížné situace a posilovat vnitřní motivaci. Důležitý je také přístup odborníků, kteří podporují jejich autonomii a věří v jejich schopnosti (Pivarč, 2015; World Bank, n.d.).

Jak ukazuje praxe např. v zemích se silnou politikou inkluze (Skandinávie, Kanada), klíčem k úspěchu je propojování těchto faktorů – tedy nejen odstraňování bariér, ale i budování vztahů, důvěry a respektu.

2.3 Legislativní a institucionální rámec inkluze

Inkluze osob s tělesným postižením do společnosti je právem, které je v České republice i na mezinárodní úrovni ukotveno v několika důležitých právních dokumentech. Legislativní rámec určuje nejen základní práva těchto osob, ale také povinnosti veřejných institucí, škol, zaměstnavatelů či poskytovatelů sociálních služeb. Efektivní inkluze je však možná pouze tehdy, když jsou tyto zákony nejen formálně schváleny, ale především správně uplatňovány v praxi.

Zásadním výchozím dokumentem je Úmluva o právech osob se zdravotním postižením (OSN, 2006), kterou Česká republika ratifikovala v roce 2009. Úmluva zdůrazňuje principy rovnosti, nediskriminace, plné účasti na životě společnosti a právo na samostatný život. Zavazuje státy k aktivnímu odstraňování bariér a vytváření podmínek, které umožní osobám s postižením naplňovat jejich potenciál ve všech oblastech života – od vzdělávání po zaměstnání a kulturu (Gooding, 2017; Pyaneandee, 2018).

Na národní úrovni tvoří právní základ inkluze zejména tyto zákony:

Zákon č. 198/2009 Sb., antidiskriminační zákon zaručuje ochranu před diskriminací mimo jiné i z důvodu zdravotního postižení. Umožňuje osobám, které byly znevýhodněny například při přístupu ke vzdělání, zaměstnání nebo bydlení, domáhat se nápravy u soudu nebo prostřednictvím veřejného ochránce práv.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách definuje nárok osob se zdravotním postižením na sociální pomoc, podporu v každodenním životě a poskytování služeb vedoucích k sociálnímu začlenění. Tento zákon je v praxi využíván např. k zajištění osobní asistence, denních stacionářů nebo příspěvku na péči.

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti upravuje tzv. chráněný trh práce a podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením. Zaměstnavatelé, kteří naplňují povinný podíl (4 % OZP z celkového počtu zaměstnanců), mohou čerpat finanční podporu a využívat tzv. náhradní plnění.

Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon, zavádí principy inkluzivního vzdělávání. Děti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na podpůrná opatření, jako je přítomnost asistenta pedagoga, úprava vzdělávacího obsahu nebo individuální vzdělávací plán. Cílem je co nejvyšší možná integrace do běžných škol, s důrazem na podporu samostatnosti a rovných šancí.

Tyto zákony jsou provázány s strategickými dokumenty, jako je Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením 2021–2025, který definuje konkrétní opatření pro zlepšení života lidí s postižením. Plán podporuje přístupnost veřejných budov, rozvoj komunitních služeb nebo zapojení osob s postižením do veřejného života.

Na úrovni institucí sehrávají důležitou roli:

Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), které koordinuje politiku zaměstnanosti a sociálních služeb.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), které určuje rámec pro inkluzivní vzdělávání.

Národní rada osob se zdravotním postižením ČR (NRZP) – zastupuje osoby se zdravotním postižením vůči státu a je aktivním aktérem v tvorbě politiky.

Vládní výbor pro osoby se zdravotním postižením, jenž slouží jako poradní orgán vlády pro oblast politiky zdravotního postižení.

Pro efektivní fungování inkluze je však nezbytné, aby instituce vzájemně spolupracovaly a nevytvářely zbytečné administrativní překážky. Pokud legislativa zůstává pouze formální a není prakticky naplňována, ztrácí svůj skutečný význam.

3 KULTURNÍ AKTIVITY

Osoby s tělesným postižením mají možnost široké nabídky aktivit. Může se jednat o různé festivaly, koncerty, divadlo, kino, ples, sportovní aktivity. Kultura nejen obohacuje život jednotlivce, ale také podporuje sociální inkluzi a odstraňuje bariéry mezi různými skupinami obyvatelstva. V České republice máme velké množství neziskových organizací, které se zaměřují právě na osoby s tělesným postižením a jejich kulturní aktivitu.

Kulturní aktivity vhodné pro osoby s tělesným postižením zahrnují široké spektrum činností, které zohledňují specifické potřeby účastníků a zároveň podporují jejich aktivní zapojení do společnosti. Mezi nejčastější aktivity patří návštěvy divadel, koncertů, výstav, filmových projekcí, literárních čtení a workshopů zaměřených na výtvarné umění, hudbu či divadlo. Důležitou roli hrají také komunitní akce a festivaly, které kladou důraz na bezbariérový přístup a inkluzivní prostředí (Žampach, 2019).

V rámci těchto aktivit je nutné zohledňovat nejen fyzickou přístupnost prostor, ale také potřebu doprovodných služeb, jako jsou asistenti, tlumočníci znakové řeči nebo audiopopis pro osoby se zrakovým postižením. Přizpůsobení kulturních aktivit umožňuje osobám s tělesným postižením prožívat kulturní život rovnocenně s ostatními (Šiška & Vítková, 2017).

3.1 Organizace a instituce

Organizace zaměřené na podporu osob s tělesným postižením sehrávají zásadní roli nejen v oblasti sociálních a zdravotních služeb, ale také v podpoře kulturních aktivit, které přispívají k rozvoji osobnosti, posílení sociálních vazeb a začlenění těchto osob do společnosti. Kulturní participace je považována za důležitý prostředek inkluze a je cílem řady projektů i každodenních aktivit neziskových organizací a veřejných institucí.

Svaz tělesně postižených v České republice, z. s., se zaměřuje na pořádání různorodých kulturních akcí přizpůsobených potřebám osob se zdravotním postižením. Patří sem organizace exkurzí do muzeí, galerií a historických památek, návštěvy výstav, koncertů či přednášek. Tyto akce podporují nejen kulturní rozvoj účastníků, ale také jejich sociální začleňování tím, že jim umožňují aktivní účast na veřejném a společenském životě (Svaz tělesně postižených v ČR, 2024). Organizace zároveň klade důraz na odstranění bariér, ať už fyzických, informačních nebo komunikačních, aby byly tyto aktivity skutečně přístupné.

Centrum Paraple, o.p.s., které poskytuje služby lidem po poranění míchy, nabízí svým klientům širokou škálu kulturních a společenských akcí. Mezi významné projekty patří například program „Objevte Prahu bez bariér“, který zpřístupňuje kulturní dědictví hlavního města osobám na vozíku. Dále pořádá cestovatelský festival, tematické workshopy, výtvarné dílny, benefiční koncerty a divadelní představení, jejichž výtěžek podporuje činnost organizace. Tyto aktivity nejen zvyšují dostupnost kultury, ale také podporují soběstačnost, sebevědomí a společenskou integraci osob s tělesným postižením (Centrum Paraple, 2023).

Maltézská pomoc, o.p.s., organizuje prostřednictvím svých dobrovolnických programů doprovody osob se zdravotním postižením na kulturní a společenské akce. V rámci projektu „Adopce osamělých seniorů“ a dalších aktivit poskytuje podporu při účasti na koncertech, divadelních představeních, výstavách či komunitních setkáních. Součástí programu je také pořádání vlastních kulturních akcí, například tematických setkání, výtvarných dílen nebo vzdělávacích besed. Tyto aktivity posilují sociální začlenění osob s tělesným postižením a přispívají k překonávání izolace, kterou tyto osoby často zažívají (Maltézská pomoc, 2024).

Významnou roli v podpoře kulturních aktivit osob se zdravotním postižením hraje i **Ministerstvo kultury České republiky**. Prostřednictvím specifických dotačních programů financuje projekty zaměřené na zvyšování dostupnosti kulturních institucí, pořádání kulturních akcí pro osoby se zdravotním postižením a podporu inkluzivních uměleckých projektů. Cílem těchto opatření je odstranit bariéry v přístupu ke kulturnímu dědictví, podpořit diverzitu a rovné příležitosti v oblasti kultury (Ministerstvo kultury, 2024).

Celkově lze konstatovat, že aktivity těchto organizací významně přispívají k rozvoji kulturní participace osob s tělesným postižením. Zajišťují nejen přístup ke kulturnímu životu, ale podporují také inkluzi, sociální propojení a zvyšování kvality života. Kulturní aktivity nabízejí tělesně postiženým osobám možnost seberealizace, sdílení zážitků a plnohodnotného zapojení do společnosti.

II PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Výzkumná část práce je zaměřena na analýzu procesu **inkluze osob s tělesným postižením do kulturních aktivit, a to právě pohledem osob s tělesným postižením.**

V České republice žije přibližně 1,3 milionu osob s postižením, což představuje asi 15 % populace starší 15 let. Přesná data o jejich účasti na kulturních akcích nejsou veřejně dostupná, ale je známo, že fyzické bariéry a nedostatečná přístupnost kulturních zařízení představují významné překážky.

Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením 2021–2025 zahrnuje opatření na podporu jejich účasti na kulturním životě, včetně zlepšení přístupnosti kulturních institucí.(vlada.gov.cz)

Vzhledem k nárůstu počtu obyvatel s tělesným postižením, je důležité se zajímat o běžné fungování těchto osob ve společnosti. Podle českého statistického úřadu (2025) mezi obyvateli Česka ve věku 15 a více let, kteří žili v soukromých domácnostech, bylo v roce 2024 přibližně 15 % osob se zdravotním postižením, které jejich dlouhodobé zdravotní potíže omezovaly v obvyklých aktivitách.

Tato část práce se zabývá zejména empirickým pojednáním, které vychází z kvalitativního výzkumu, ten byl zaměřen na osoby s tělesným postižením a jejich účast na kulturním dění.

4.1 Výzkumné cíle a výzkumný problém

Cílem výzkumu bylo zjistit zkušenosti osob tělesně postižených s adaptací v rámci kulturních akcí.

Další dílčí cíle.

1. Zmapovat vnímané bariéry, se kterými se osoby s tělesným postižením setkávají při účasti na kulturních akcích.
2. Prozkoumat zkušenosti s přístupem organizátorů kulturních akcí k inkluzi osob s tělesným postižením.
3. Identifikovat pozitivní i negativní příklady přístupnosti a inkluze z pohledu samotných účastníků.

Výzkumný problém: Ačkoli existují snahy o zajištění rovného přístupu osob s tělesným postižením ke kulturním aktivitám, stále chybí dostatek poznatků o tom, jak tyto osoby samy vnímají svou účast, jaké bariéry zažívají a jak hodnotí přístup organizátorů. Pochopení jejich zkušeností je klíčové pro efektivnější plánování a realizaci inkluzivních kulturních akcí.

4.2 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka: Jaké jsou zkušenosti osob tělesně postižených s adaptací v rámci kulturních akcí.

Výzkumné otázky vztahující se k dílčímu cíli č. 1:

Jaké fyzické bariéry brání osobám s tělesným postižením v účasti na kulturních akcích?

Jaké komunikační bariéry vnímají osoby s tělesným postižením při plánování účasti?

Jaké bariéry ovlivňují jejich rozhodnutí účastnit se?

Vnímají osoby s tělesným postižením rozdíly mezi různými typy kulturních akcí z hlediska přístupnosti?

Výzkumné otázky vztahující se k dílčímu cíli č. 2:

Jaké mají osoby s tělesným postižením zkušenosti s komunikací a ochotou organizátorů řešit jejich potřeby?

Jak organizátoři reagují na žádosti o zajištění přístupnosti nebo specifických služeb?

Výzkumné otázky vztahující se k dílčímu cíli č. 3:

Jaké konkrétní pozitivní příklady přístupnosti na kulturních akcích si respondenti vybavují?

Jaké negativní zkušenosti se nepřístupností nebo neochotou organizátorů respondenti zažili?

4.3 Pojetí výzkumu

Výzkum vychází z přesvědčení, že kultura je důležitou součástí společenského života a měla by být přístupná každému bez ohledu na tělesné limity. Je založena na kvalitativním výzkumném přístupu, jehož cílem je zmapovat zkušenosti a vnímání osob s tělesným postižením ve vztahu k jejich začlenění na kulturních aktivitách. Tento přístup umožňuje proniknout do hloubky individuálních prožitků a postojů respondentů, což by v kvantitativním výzkumu nebylo možné (Švaříček & Šedřová, 2014). Klíčovou součástí výzkumu jsou samotné osoby s tělesným postižením a jejich osobní zkušenosti, protože díky nim můžeme popsat i přiblížit situaci, jak se mohou osoby s tělesným postižením začlenit do kulturních aktivit. Výzkum není zaměřen na měření statistických údajů, ale na pochopení osobní perspektivy jednotlivců, kteří čelí různým bariérám – fyzickým, společenským i psychologickým.

Důležitou součástí pojetí výzkumu je také etický rozměr – veškeré zkoumání probíhá s ohledem na důstojnost respondentů, s respektem k jejich individualitě a soukromí. Rozhovory jsou anonymizované a použity pouze pro účely bakalářské práce. Respondenti dobrovolně podepsali informovaný souhlas o tom, jak bude s jejich rozhovory nakládáno (*Příloha č. 1.*)

Výzkum si klade za cíl nejen popsat současnou situaci, ale také nabídnout inspiraci pro vytváření kulturních prostorů, které budou respektující, dostupné a motivující pro všechny.

4.4 Výzkumný soubor

Naším výzkumným souborem jsou osoby s tělesným postižením, které mají zkušenost se začleňováním do kulturních akcí a také s účastí na kulturních aktivitách. Jedná se o dospělé

osoby, které jsou schopné samostatnosti. Tyto osoby jsou také aktivně zapojeny do kulturního dění ve svém městě.

Společným rysem všech respondentů je schopnost samostatné orientace v prostoru a adaptace na podmínky prostředí, a to i přes přítomné tělesné omezení. Zároveň jde o osoby, které jsou aktivní ve společnosti a schopné sebereflexe vlastních zkušeností, což je pro tento typ výzkumu klíčové.

Pro výběr účastníků byl využit záměrný výběr (purposive sampling), což je jedna z běžně používaných technik v kvalitativním výzkumu. Tento typ výběru se neřídí náhodností, ale výběrem respondentů, kteří splňují konkrétní kritéria potřebná k dosažení výzkumných cílů (Silverman, 2020). V daném případě šlo o osoby s tělesným postižením, které mají zkušenost jak se společenskou inkluzí, tak s účastí na kulturním životě. Pro zařazení respondenta do výzkumu byli stanoveny tyto kritéria:

- Osoba s tělesným postižením, která je samostatná
- Kompenzační pomůckou respondenta je mechanický nebo elektrický vozík
- Pravidelná účast respondenta na kulturních akcích – alespoň pětkrát během roku
- Zkušenost se společenskou inkluzí

Důraz byl kladen na pestrost zkušeností – zohledněny byly různé typy tělesného postižení a různé věkové skupiny.

Respondenti byli osloveni prostřednictvím organizace Maltézská pomoc o.p.s., která spolupracuje s tělesně postiženými osobami. Pomocí organizace byl respondentům zaslán email, který respondenty žádal o případnou pomoc a spolupráci na této bakalářské práci. (Příloha č. 2)

4.4.1 Charakteristika výzkumného souboru

Vzhledem k ochraně osobních údajů jsou v této části uvedena fiktivní jména respondentů.

Popis respondentů je uveden zde v tabulce číslo 1.

Tabulka 1 Respondenti výzkumu

Jméno	Věk	Tělesné postižení	povolání
Barbora	31	DMO spastická kvadruparéza	Administrativní pracovnice
Jakub	29	Kombinované postižení	Fotograf
Terezie	38	DMO	Marketingová pracovnice
Klára	60	Paraplegik	Trenérka, odborný konzultant, metodik prevence
Filip	28	Hemiparéza	IT pracovník

(zdroj: vlastní)

4.5 Realizace výzkumu

Výzkum byl realizován formou kvalitativních polostrukturovaných rozhovorů, které umožnily nahlédnout do osobních zkušeností osob s tělesným postižením z hlediska jejich účasti na kulturních aktivitách a začlenění do společnosti. Tento typ rozhovoru byl zvolen proto, že poskytuje prostor jak pro strukturované otázky, tak i pro volné odpovědi, které reflektují individuální pohled a osobní prožitky respondentů (Hendl, 2016; Tracy, 2020).

Čtyři z pěti rozhovorů byly vedeny online formou, a to pomocí videohovorů prostřednictvím aplikace Microsoft Team a Discord a to s ohledem na dostupnost respondentů, jejich zdravotní stav a časové možnosti. Patý rozhovor byl veden v domácnosti respondenta v jeho přirozeném prostředí. Online forma byla zároveň preferována některými respondenty, protože jim umožnila účast z pohodlí jejich **přirozeného domácího prostředí**, ve kterém se cítili bezpečně, komfortně a otevřeně.

Před zahájením rozhovoru byli účastníci informováni o účelu výzkumu, způsobu nakládání s daty a byla jim zaručena **anonymita** i možnost kdykoliv svou účast ukončit. Souhlas s rozhovorem byl získán v písemné podobě.

Během rozhovorů byly použity otevřené i polouzavřené otázky zaměřené na následující tematické oblasti:

zkušenosti s kulturními aktivitami,
překážky v přístupu ke kulturním akcím,
vnímání přijetí společností,
subjektivní pocit začlenění,
návrhy na zlepšení přístupnosti a inkluze.

Rozhovory s respondenty probíhaly převážně online formou prostřednictvím platform Messenger, Discord a Microsoft Teams, přičemž jeden rozhovor se uskutečnil osobně v domácím prostředí respondenta. Všechny rozhovory byly realizovány během jednoho týdne. Atmosféra rozhovorů byla přátelská, uvolněná a nesla se ve znamení vzájemného respektu.

Respondentka Zuzana absolvovala online rozhovor prostřednictvím platformy Messenger. Rozhovor se uskutečnil v podvečerních hodinách v době jejího pobytu v lázních. Atmosféra byla přátelská a uvolněná, rozhovor probíhal na základě vzájemného tykání. Rozhovor trval přibližně 15 minut, respondentka se místy mírně zadržovala v řeči.

Respondent Jakub se účastnil online rozhovoru prostřednictvím platformy Discord. Rozhovor probíhal v odpoledních hodinách a trval přibližně 25 minut. Atmosféra byla velmi přátelská, respondent měl doma asistenčního psa a během hovoru několikrát došlo k odlehčenému zasmání.

Respondentka Terezie absolvovala rozhovor online formou videohovoru na platformě Microsoft Teams. Rozhovor probíhal v pozdních odpoledních hodinách a trval 20 minut. Atmosféra byla uvolněná, respondentka byla po prodělané nemoci, a rozhovor probíhal na základě vzájemného tykání. Komunikace probíhala hladce a v příjemné náladě.

Respondent Filip absolvoval rozhovor osobně ve svém domácím prostředí. Setkání se uskutečnilo v odpoledních hodinách a trvalo 25 minut. Atmosféra byla příjemná a domácí. Respondent odpovídal klidně, otevřeně a se zájmem. Během hovoru se místy mírně zadržával v řeči.

Respondentka Klárka absolvovala online videohovor prostřednictvím platformy Microsoft Teams. Rozhovor se konal v dopoledních hodinách a trval 35 minut. Respondentka je bývalá paralympionička, která v roce 2008 získala zlatou medaili ve vrhu

koulí. Vyprávění bylo poutavé, energické a nesené velkým zájmem o probíraná témata. Na rozdíl od ostatních rozhovorů bylo zachováno formální vykání.

Všechny rozhovory probíhaly v klidné a respektující atmosféře. Respondenti odpovídali ochotně, otevřeně a se zájmem, což přispělo k vysoké kvalitě získaných dat.

Počet pěti respondentů reflektuje obvyklý postup kvalitativního výzkumu, kde je cílem hloubkové porozumění, nikoli statistická reprezentativnost (Silverman, 2020).

5 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT

Analýza dat probíhala v souladu s principy zakotvené teorie. Nejprve bylo provedeno otevřené kódování, při kterém byla data rozdělena na menší významové jednotky a byly přiřazeny kódy vyjadřující jejich základní význam.

Následně bylo aplikováno axiální kódování, jehož cílem bylo hledat vztahy mezi jednotlivými kategoriemi, identifikovat souvislosti a propojit jednotlivé významové celky do širších tematických struktur. Při axiálním kódování byly hledány kauzální podmínky, kontext, strategie jednání a důsledky sledovaných jevů.

Výsledkem analýzy bylo vytvoření tematických okruhů, které umožnily hlubší interpretaci zkušeností respondentů v souvislosti s adaptací na kulturní akce. Interpretace dat byla průběžná a refletovala snahu o respektování perspektivy samotných respondentů, s důrazem na zachování autenticity jejich výpovědí.

Postupně proběhly následující fáze:

1. **Seznámení se s daty** – přepis rozhovorů a jejich opakované čtení,
2. **Kódování dat** – označení důležitých částí textu pomocí otevřených kódů
3. **Hledání témat** – seskupování podobných kódů do širších
4. **Revize a pojmenování témat** – úprava a zřetelnější definování hlavních oblastí zkoumání,
5. **Interpretace dat** – propojení zjištění s výzkumnými otázkami a teoretickými východisky.

5.1 Otevřené kódování

V této fázi byla analýza rozdělena na jednotlivé kódy, který byly dále seskupeny do širších kategorií. Kategorie pak odpovídají hlavním tématům výzkumných otázek a cílům. Cílem otevřeného kódování je identifikovat a pojmenovat klíčové kategorie a koncepty v datovém materiálu, což umožňuje badatelům získat hlubší porozumění zkoumanému fenoménu (Švaříček a Šed'ová, 2014)

Z přepsaných rozhovorů bylo provedeno otevřené kódování a bylo z něj vytaženo dvacet dva kódů, které byly rozděleny do šesti kategorií.

Tabulka 2 Otevřené kódování

Kategorie	Kódy
Fyzické bariéry	Nedostatek bezbariérových WC na menších kulturních akcích Obtížný přístup na akce bez vybudovaných nájezdů Závislost na doprovodu kvůli chybějící samostatné přepravě Umístění osob na vozíku do nevhodných míst Absence vyhrazených míst pro osoby s tělesným postižením
Komunikační bariéry	Nedostatek informací o přístupnosti kulturních zařízení na webových stránkách. Nutnost individuálního ověřování přístupnosti prostřednictvím telefonátů a e-mailů Složitá komunikace při domlouvání asistence Nejasné pokyny k bezbariérovým vstupům
Strategie adaptace	Aktivní plánování účasti s ověřováním podmínek Výběr známých a prověřených kulturních akcí Spoléhání na doprovod přátel a rodiny Používání vlastních pomůcek k překonání překážek
Přístup organizátorů	Ochota zajistit asistenci při vstupu a během konání akce Individuální řešení potřeb účastníků s tělesným postižením Vstřícná komunikace a nabídka pomoci
Pozitivní příklady přístupnosti	Vyhrazené plošiny na velkých festivalech (Rock for People, Masters of Rock) Asistence ze strany organizátorů při vstupu do kulturních prostor Přednostní vstup a zvláštní přístupová místa
Negativní příklady	Nedostatečná dostupnost WC Odmítnutí přepravy dopravcem Nevhodné usazení u hlučných reproduktorů

5.1.1 Kategorie: Fyzické bariéry

Kódy v kategorii

- Nedostatek bezbariérových WC na kulturních akcích
- Obtížný přístup na akce bez vybudovaných nájezdů
- Závislost na doprovodu kvůli chybějící samostatné přepravě
- Umístění osob na vozíku do nevhodných míst
- Absence vyhrazených míst pro osoby s tělesným postižením

Tato kategorie vznikla na základě rozhovorů, ve kterých respondenti opakovaně zmiňovaly architektonické a fyzické bariéry, které jim brání v samostatnosti a pohybu v kulturních institucích. Jednalo se o nedostatečnou vybavenost wc nebo také naprostou absenci bezbariérového wc v případě menších vesnických akcí. Dále se také jednalo o nevhodné vyhrazení míst pro vozíčkáře, které bylo buď umístěno v těsné blízkosti reprobeden nebo naopak ve velké vzdálenosti od pódii, kdy osoby s tělesným postižením při sezení na vozíku nemají možnost vnímat kulturní zážitek stejně kvalitně jako osoby bez postižení. Respondenti zmínili, že bez pomoci asistentů by některé překážky neměli šanci překonat sami. Například zvýšený práh nebo i jeden schod, jsou při samostatnosti osob s tělesným postižením dost zásadní fyzickou a architektonickou bariérou. Jak už bylo výše zmíněno, tak díky upravenému zákonu č.283/2021 Sbírky Stavební zákon, jsou nyní všechny stavby povinné dodržovat bezbariérovou přístupnost.

5.1.2 Kategorie: Komunikační bariéry

Kódy v kategorii

- Nejasné pokyny k bezbariérovým vstupům
- Nedostatek informací o přístupnosti kulturních zařízení na webových stránkách
- Nutnost individuálního ověřování přístupnosti prostřednictvím telefonátů a e-mailů
- Složitá komunikace při domlouvání asistence

Komunikační bariéry byly často vnímány jako překážka ještě před samotnou účastí na akci. Respondenti popisovali, že informace o přístupnosti jsou často nedostatečné nebo jsou organizátoři nedostatečně informováni a chybí jim celková ochota komunikovat s osobami

s tělesným postižením. Chybí jim také sociální citění a bojí se komunikovat s osobou s tělesným postižením. Respondenti také zmínily, že lidé kolem nich mají strach z toho že něco řeknou špatně, a tak raději nekomunikují vůbec. Šiška (2019) uvádí, že informační přístupnost je stejně důležitá jako fyzická přístupnost a její nedostatečnost může osoby se zdravotním postižením efektivně vylučovat z veřejného života, což výpovědi respondentů potvrzují.

5.1.3 Kategorie: Strategie adaptace

Kódy v kategorii

- Aktivní plánování účasti s ověřováním podmínek
- Výběr známých a prověřených kulturních akcí
- Spoléhání na doprovod přátel a rodiny
- Používání vlastních pomůcek k překonání překážek

Strategie adaptace ukazují, jak se osoby s tělesným postižením snaží překonávat zjištěné bariéry. Aktivní plánování zahrnovalo zjišťování informací o přístupnosti, zajišťování doprovodu a volbu akcí kde již měli respondenti pozitivní zkušenost. Improvizace na místě byla běžnou součástí účasti na kulturních akcích. Respondenti neměli žádný problém s adaptací na prostředí a také se vždy dokázali přizpůsobit poskytnutým podmínkám. Okolí je přijímá s respektem a s ohledem na jejich postižení. V dnešní době se prokazuje mnohem empatičtější přístup okolí a aktivity jsou lépe uzpůsobeny potřebám osob s tělesným postižením. Tento postup je v souladu s poznatky Krahulcové (2016), která popisuje, že flexibilní strategie a sociální síť hrají klíčovou roli v úspěšné inkluzi osob se zdravotním postižením.

5.1.4 Kategorie: Přístup organizátorů

Kódy v kategorii

- Vstřícná komunikace a nabídka pomoci
- Ochota zajistit asistenci při vstupu a během konání akce
- Individuální řešení potřeb účastníků s tělesným postižením

Přístup organizátorů byl pro některé respondenty velmi stěžejní, co se adaptace týká. Převážně zmiňovali pozitivní zkušenosti s ochotou organizátorů vyjít jim vstříc ve všem co

bylo nutné. Občas se oproti tomu našel názor, který vrhal na organizátory spíše špatné světlo. Nepochota věci vyřešit na místě a nebo najít nějaké alternativní řešení, někteří to viděli jako práci navíc, která je zdržuje a nevidí důvod, proč pro někoho dělat něco navíc. Vstřícný a ochotný přístup organizátoru samozřejmě mnohem více napomáhá k inkluzi osob s tělesným postižením.

5.1.5 Pozitivní příklady přístupnosti

Kódy v kategorii:

- Přednostní vstup a zvláštní přístupová místa
- Asistence ze strany organizátorů při vstupu do kulturních prostor
- Vyhrazené plošiny na velkých festivalech

Respondenti uváděli konkrétní pozitivní příklady kulturních akcí, kde byla přístupnost vyřešena příkladným způsobem. Šlo zejména o velké festivaly, které mají dostatečné kapacity a zkušenosti s organizací inkluzivních akcí. Tato pozitivní zkušenost vedla k větší chuti účastnit se podobných událostí v budoucnu. Pozitivní přístup organizátorů přispívá k posilování sociální identity a k větší participaci osob s postižením na veřejném životě (Žampach, 2015).

5.1.6 Negativní zkušenosti

Kódy v kategorii:

- Nedostatečná dostupnost WC
- Odmítnutí přepravy dopravcem
- Nevhodné usazení u hlučných reproduktorů

Naopak v případě negativních zkušeností respondenti nejčastěji uváděli nedostatečné zázemí na akcích, špatnou logistiku pohybu po areálu a neinformovaný personál. Negativní zkušenosti vedly některé respondenty i k rozhodnutí se takových akcí příště nezúčastnit. Opakovanou negativní zkušeností, která je rovněž fyzickou bariérou, je špatně umístění míst pro tělesně postižené osoby. Ať už jde o místa u hlučných reproduktorů nebo velkou vzdálenost od pódia, tak je to pro osoby s tělesným postižením vždy nepříjemná zkušenost, která jim zkazí zážitek z jinak dobře připravené kulturní akce a aktivity. Jedna z respondentek také uvedla, že České dráhy se často dost neurvale staví k přepravě vozíčkářů a nechtějí vůbec jejich přepravu povolit. Problémem jsou nefunkční plošiny a neochota

personálu pomoci. Jakoukoliv přepravu musí vždy hlásit a nechat si ji předem schválit dopravcem. To stejné platí při návštěvě koncertů, které jsou pořádány určitým pořadatelem. Je sice správné, že chce být pořadatel informován o účasti vozíčkářů, ale mělo by být vždy vše automaticky odsouhlaseno a poskytnuto. Jak již bylo zmíněno, každý máme nárok na důstojný aktivní život, a to že má někdo tělesné postižení, neznamená, že nemůže nebo nechce žít aktivní život. Jak řekla jedna respondentka: „*Kdybychom mohli, tak se z toho vozíku postavíme a užíváme si život jak všichni ostatní.*“

5.2 Axiální kódování

V této fázi analýzy byla otevřená data seskupena do vztahových struktur. Výsledkem bylo propojení jednotlivých kategorií prostřednictvím identifikace příčin, kontextu, strategií jednání, intervenujících podmínek a důsledků. Hlavním cílem je prohloubení a rozšíření porozumění zkoumaného fenoménu prostřednictvím analýzy těchto vztahů (Švaříček a Šedřová, 2014)

Fenomén: Strategie adaptace osob s tělesným postižením na kulturních akcích v kontextu bariér a dostupnosti.

Respondenti ve výzkumu ukazují, že kulturní participace je možná tehdy, pokud jsou fyzické a komunikační bariéry překonány prostřednictvím aktivního plánování, využívání dostupných zdrojů a podpory okolí.

Kauzální podmínky

Faktory, které přímo způsobují potřebu adaptace:

Nedostatečná fyzická přístupnost: Absence nájezdů, schody, chybějící bezbariérové WC, špatné rozmístění míst pro osoby na vozíku.

Nedostatek informací: Nepřehledné nebo chybějící informace o přístupnosti akcí na oficiálních webech a propagačních materiálech.

Výpovědi respondentů ukazují, že fyzická i komunikační nepřístupnost je běžnou realitou na menších i středně velkých kulturních akcích. Absence základní infrastruktury vede k nutnosti hledat alternativní strategie účasti nebo účast zcela vzdát.

Odborná literatura (Žampach, 2015; Šiška, 2019) potvrzuje, že bezbariérovost fyzického a informačního prostředí je základní podmínkou začlenění osob s tělesným postižením do společenského života.

Kontext

Okolnosti, v nichž fenomén probíhá:

Typ a velikost akce: Větší festivaly (např. Rock for People) bývají lépe připravené na přítomnost osob s tělesným postižením než malé místní akce.

Postoj organizátorů: Zkušenější organizátoři bývají ochotnější zajistit potřebné úpravy.

Regionální rozdíly: Lepší přístupnost ve velkých městech, horší na venkově.

Kontext významně ovlivňuje, jaké strategie adaptace budou respondenti volit. Pokud mají pozitivní zkušenosti z minulosti (větší festivaly s vyhrazenými zónami pro vozíčkáře), je pravděpodobnější, že se zúčastní i v budoucnu.

Podle Krahulcové (2016) je participace osob s tělesným postižením závislá nejen na fyzickém prostředí, ale i na sociálních a institucionálních faktorech daného kontextu.

Strategie jednání

Postupy, které respondenti volí pro překonání bariér:

Aktivní ověřování podmínek předem: Telefonická či e-mailová komunikace s organizátory.

Výběr ověřených akcí: Účast na kulturních akcích, kde mají dobrou zkušenost z minulosti.

Zajištění doprovodu: Přátelé, asistenti.

Flexibilní reakce na nečekané překážky: Improvizace na místě, využití vlastních pomůcek.

Strategie adaptace ukazují vysokou míru samostatnosti a vlastní iniciativy osob s tělesným postižením. Aktivní plánování je v jejich případě klíčové, což potvrzuje i odborná literatura (Maršíková, 2018).

Intervenující podmínky

Faktory, které modifikují průběh adaptace:

Ochota organizátorů: Aktivní snaha vyjít vstříc potřebám účastníků.

Dostupnost asistence na místě: Nabídka doprovodu a asistentských služeb.

Doprava: Možnosti bezbariérové přepravy, vlastní vozidla, přístupná veřejná doprava.

Intervenující podmínky mohou zásadně usnadnit nebo naopak znemožnit účast. Podpora ze strany organizátorů často rozhoduje o tom, zda je akce vnímaná jako přístupná a příjemná.

Podle Šišky (2019) je kvalita sociální interakce jedním z rozhodujících faktorů pro reálnou inkluzi osob se zdravotním postižením.

Důsledky

Výsledky strategie adaptace:

Úspěšná účast na kulturních akcích: Zvýšení sebevědomí, pozitivní sociální zkušenosti.

Vyhýbání se neověřeným akcím: Opatrnost při plánování budoucích aktivit.

Motivace k dalšímu zapojení: Pozitivní zkušenost vede ke zvýšení zájmu o další účast.

Výsledky ukazují, že pokud jsou strategie adaptace úspěšné a podmínky příznivé, účast na kulturních akcích přináší osobám s tělesným postižením pozitivní zkušenosti a motivaci k dalšímu zapojení. Opakované negativní zkušenosti však vedou k uzavírání se a pasivitě.

5.3 Selektivní kódování

V rámci selektivního kódování byl identifikován hlavní fenomén, který sjednocuje všechny dílčí kategorie a kódy vymezené během předchozích fází analýzy.

Hlavní fenomén:

"Strategie adaptace osob s tělesným postižením při účasti na kulturních akcích v kontextu fyzických a komunikačních bariér a přístupu organizátorů."

Výpovědi všech pěti respondentů ukázaly, že účast na kulturních akcích je u osob s tělesným postižením podmíněna schopností aktivně vyhledávat, ověřovat a přizpůsobovat se podmínkám prostředí. Při existenci fyzických a komunikačních bariér se jednotlivci uchylují k plánování, flexibilitě a využívání dostupných zdrojů podpory.

Fyzické bariéry (například nedostatek nájezdů, absence bezbariérových WC) a komunikační nedostupnost (nedostatek informací o přístupnosti) představují základní překážky. Přístupnost akce je pak významně ovlivněna i přístupem organizátorů – jejich ochotou upravit prostředí a nabídnout asistenci.

Respondenti, kteří se setkali s pozitivním přístupem organizátorů a dostupností prostředí, popisovali účast na kulturních akcích jako příjemnou, motivující a posilující jejich sociální začlenění. Naopak negativní zkušenosti vedly k opatrnosti a někdy až k vyhýbání se novým akcím.

Tyto výsledky jsou v souladu s literaturou, která ukazuje, že kulturní participace osob se zdravotním postižením není dána pouze fyzickou dostupností prostoru, ale celkovým přístupem společnosti (Žampach, 2015; Šiška, 2019; Krahulcová, 2016).

Aby propojenost byla pochopena správně, zde je vytvořeno grafické schéma znázorňující propojenost v působení kategorií.

Obrázek 3 Selektivní kódování

6 VÝSLEDEK VÝZKUMU

Výsledky analýzy potvrzují, že kulturní participace osob s tělesným postižením je možná za předpokladu odstranění základních bariér a vstřícného přístupu organizátorů. Aktivní strategie adaptace na straně samotných osob s postižením sehrávají v tomto procesu klíčovou roli.

Výzkum se zaměřil na zkušenosti osob s tělesným postižením v oblasti účasti na kulturních akcích. Cílem bylo porozumět tomu, jaké bariéry tito lidé vnímají, jakým způsobem se s nimi vyrovnávají a jaký přístup ze strany organizátorů kulturních akcí zaznamenávají.

Z analýzy pěti polostrukturovaných rozhovorů vyplynulo, že osoby s tělesným postižením narážejí na různé formy **fyzických a komunikačních bariér**, které významně ovlivňují jejich možnost účastnit se kulturního života. Nejčastěji zmiňované překážky zahrnovaly **nepřístupnost prostor (schody, absence nájezdů, nedostatek bezbariérových toalet)** a **nemožnost získat předem potřebné informace o přístupnosti akcí**. Tyto bariéry vedly k **závislosti na doprovodu** a značnému omezování samostatnosti.

Respondenti ale zároveň projevili výraznou míru **aktivity a přizpůsobivosti**. Jejich strategie adaptace zahrnovaly důkladné plánování, vyhledávání ověřených akcí a spolupráci s okolím (rodina, přátelé, asistenti). V případech, kdy organizátoři projevili vstřícnost a ochotu přizpůsobit podmínky, byla účast respondentů na kulturních akcích hodnocena velmi pozitivně. Naopak v prostředích, kde bariéry nebyly řešeny a organizátoři nebyli připraveni, převažovaly negativní zážitky a nejistota.

Výzkum ukázal, že **strategické jednání osob s tělesným postižením** je zásadním prvkem, který rozhoduje o tom, zda se budou moci kulturních aktivit účastnit. Přístupnost prostředí a postoj organizátorů hrají v tomto procesu klíčovou roli. Pozitivní zkušenosti zvyšují ochotu účastnit se akcí i v budoucnu, zatímco opakované komplikace vedou k vyhýbání se novým situacím a ztrátě motivace.

Z výsledků vyplývá, že **účast osob s tělesným postižením na kulturním životě je ovlivněna komplexem vzájemně propojených faktorů**, a že přístupnost musí být chápána nejen technicky, ale také komunikačně a sociálně.

HVO: Zjistit zkušenosti osob s tělesným postižením s adaptací v rámci kulturních akcí.

Cíl byl naplněn. Výzkum ukázal, že osoby s tělesným postižením vyvíjejí aktivní strategie adaptace na kulturních akcích. Překonávají fyzické a komunikační bariéry prostřednictvím plánování, získávání informací a využívání sociální podpory. Výsledky výzkumu komplexně odhalily jejich zkušenosti v různých typech kulturních prostředí.

Jaké jsou zkušenosti osob s tělesným postižením s adaptací v rámci kulturních akcí?

Zkušenosti respondentů ukazují, že adaptace na kulturních akcích je kontinuální proces, který vyžaduje aktivní zapojení, plánování a často i překonávání různorodých bariér. Osoby s tělesným postižením čelí fyzickým i informačním překážkám, ale pokud mají dostatek informací a podporu, dokáží vytvořit efektivní strategie, jak se kulturních aktivit zúčastnit. Adaptace je nejúspěšnější tehdy, když jsou organizátoři vstřícní a prostředí je přizpůsobeno.

DVO 1 : Zmapovat vnímané bariéry

Dílčí cíl byl splněn. Byly identifikovány hlavní fyzické bariéry (architektonické překážky, nedostatek bezbariérových toalet) i komunikační bariéry (nedostatečné informace o přístupnosti). Výsledky ukázaly, jak tyto faktory ovlivňují rozhodování o účasti.

Jaké fyzické bariéry brání osobám s tělesným postižením v účasti na kulturních akcích?

Nejčastěji šlo o chybějící nájezdy, schody bez alternativního vstupu, nedostatek bezbariérových WC a nevhodně umístěná místa pro osoby na vozíku.

Jaké komunikační bariéry vnímají osoby s tělesným postižením při plánování účasti?

Respondenti upozorňovali na nedostatečné informace o přístupnosti na webových stránkách akcí, neochotu poskytovat informace a nutnost individuálně zjišťovat podmínky účasti.

Jaké bariéry ovlivňují jejich rozhodnutí účastnit se?

Rozhodování negativně ovlivňují opakované špatné zkušenosti, nejistota ohledně přístupnosti a závislost na doprovodu.

Vnímají osoby s tělesným postižením rozdíly mezi různými typy kulturních akcí z hlediska přístupnosti?

Ano. Velké festivaly bývají lépe vybavené a připravené, zatímco malé místní akce často přístupnost neřeší.

DVO 2 Zkoumat přístup organizátorů

Cíl byl naplněn. Výpovědi respondentů ukázaly, že přístup organizátorů je klíčovým intervenujícím faktorem. Vstřícný přístup organizátorů umožnil bezproblémovou účast, zatímco nezájem organizátorů výrazně komplikoval adaptaci.

Jaké mají osoby s tělesným postižením zkušenosti s komunikací a ochotou organizátorů řešit jejich potřeby?

Zkušenosti byly různorodé – někteří organizátoři byli vstřícní a ochotní, jiní vůbec nereagovali nebo nebyli informováni. Ochota organizátorů se ukázala jako klíčový faktor.

Jak organizátoři reagují na žádosti o zajištění přístupnosti nebo specifických služeb?

V některých případech byli organizátoři schopní zajistit asistenci či přizpůsobit prostory, jindy naopak odmítali odpovědnost nebo požadavky ignorovali.

DVO 3: Identifikovat příklady přístupnosti

Cíl byl splněn. Respondenti sdíleli konkrétní příklady dobře i špatně přístupných kulturních akcí. Pozitivní zkušenosti byly spojeny s velkými festivaly se zkušeností s inkluzí, negativní s menšími, nepřipravenými akcemi.

Jaké konkrétní pozitivní příklady přístupnosti na kulturních akcích si respondenti vybavují?

Respondenti chválili například Rock for People nebo Masters of Rock, kde byly vyhrazené plošiny, asistence, přednostní vstupy a přehledné informace.

Jaké negativní zkušenosti se nepřístupností nebo neochotou organizátorů respondenti zažili?

Zazněla například nemožnost využít WC, špatné akustické prostředí, neexistence bezbariérového vstupu, neochota komunikovat nebo chybějící informace o dostupnosti.

7 SROVNÁNÍ VÝSLEDKŮ S DOSAVADNÍ ODBORNOU LITERATUROU

Získaná data z rozhovorů potvrzují a současně rozvíjejí poznatky obsažené v odborné literatuře o inkluzi osob s tělesným postižením v oblasti kultury.

1. Fyzické bariéry a přístupnost prostředí

Respondenti vnímali fyzické překážky jako zásadní problém – chybějící nájezdy, nepřístupná WC, nevhodná místa k sezení.

Tato zjištění jsou plně v souladu s publikací Žampacha (2015), podle něhož právě fyzické bariéry tvoří základní překážku plnohodnotné účasti osob s tělesným postižením na společenském životě. Podobně Šiška (2019) upozorňuje, že bez odstranění základních architektonických překážek je jakákoli forma inkluze spíše deklarativní než reálná.

2. Komunikační bariéry a informační přístupnost

Výzkum ukázal, že respondenti často narážejí na nedostatek informací o bezbariérovosti kulturních prostor. Často musí složitě kontaktovat organizátory, kteří mnohdy nemají přesné informace.

Krahulcová (2016) zdůrazňuje, že informační přístupnost je stejně důležitá jako fyzická – bez ní nemůže jedinec plánovat účast a efektivně se rozhodovat. Stejný důraz klade i zahraniční studie Petrič a Šašek (2020), která potvrzuje, že špatná dostupnost informací výrazně snižuje šanci osob se zdravotním postižením na rovný přístup ke kulturním službám.

3. Strategie adaptace a aktivita osob s postižením

Respondenti popisovali promyšlené strategie: výběr známých akcí, plánování, zajištění doprovodu.

Tyto přístupy potvrzuje i zahraniční odborná literatura. Podle Doddse (2016) aktivní strategie zvládání bariér posilují osobní kompetenci, podporují sebevědomí a přispívají k vyšší míře participace.

4. Role organizátorů a institucionální odpovědnost

Zkušenosti respondentů ukazují, že přístup organizátorů může rozhodnout o tom, zda bude účast na akci pozitivní nebo frustrující.

Tato zkušenost odpovídá tvrzení Maršíkové (2018), která považuje vstřícnost personálu a schopnost improvizace za klíčový prvek skutečné inkluze. Podobně anglická studie Sandahla (2017) upozorňuje, že pozitivní přístup organizátorů vede ke zvýšení důvěry osob s postižením vůči instituci a kultuře obecně.

5. Dopad zkušeností na budoucí rozhodování

Negativní zkušenosti vedou ke ztrátě motivace, pozitivní posilují další účast.

Podle výzkumu WHO (2011) i pozdějšího doplnění od Bergerové a kolektivu (2020) mají opakované negativní zkušenosti dlouhodobý vliv na ochotu osob s postižením znovu se zapojit. Úspěšná účast na kulturních akcích ale podporuje nejen sociální začlenění, ale i subjektivní pohodu a sebeúctu.

ZÁVĚR

V této bakalářské práci jsme se zabývali inkluzí osob s tělesným postižením do kulturních aktivit. První část této práce spočívala ve zpracování odborné literatury, která souvisela s tématem výzkumu. Vybraná literatura byla následně zpracována do teoretické části. Teoretická část byla rozdělena na tři hlavní kapitoly, které se věnovali tělesnému postižení, inkluzi a také kulturním aktivitám tělesně postižených osob.

Z praktické části této práce vyplývá, že účast osob s tělesným postižením na kulturních aktivitách je zásadně ovlivněna kombinací vnějších podmínek a vnitřních strategií. Překážky, které osoby s tělesným postižením zažívají, nejsou pouze technického nebo architektonického charakteru, ale zahrnují i aspekty sociální, informační a organizační.

Analýza rozhovorů potvrdila, že mezi nejčastěji zmiňované bariéry patří nedostatek bezbariérových WC, chybějící nájezdy, nevhodně řešené usazení na akcích a složitá orientace v prostoru. Stejně tak je problematická i nedostatečná informovanost – kulturní akce často neposkytují dostatek předběžných informací o přístupnosti, což nutí osoby s tělesným postižením vynakládat další energii a čas na ověřování podmínek.

Na druhou stranu, výzkum ukázal značnou míru samostatnosti a aktivního přístupu ze strany samotných respondentů. Jejich zkušenosti ukazují, že pokud mají dostatek informací, podporu a prostor pro plánování, dokážou se účastnit kulturních událostí stejně jako většinová populace.

Klíčovým zjištěním je, že samotná bezbariérovost nestačí – rozhodující roli hraje také postoj organizátorů. Tam, kde je ochota komunikovat, přizpůsobit prostředí a reagovat na potřeby účastníků s postižením, je participace úspěšná a kulturní zážitek pozitivní. Pokud je však prostředí nevstřícné, vzniká frustrace, pasivita a v některých případech i rozhodnutí kulturní akce raději vůbec nenavštěvovat.

Z výsledků výzkumu vyplývá, že adaptace osob s tělesným postižením na kulturních akcích je dynamický proces, který zahrnuje celou řadu rozhodnutí a strategií. Tyto strategie nejsou důsledkem slabosti, ale spíše silným projevem aktivního začleňování do společnosti. Pro podporu skutečné inkluze je nutné nejen odstraňovat technické bariéry, ale také měnit společenské postoje a budovat partnerský přístup mezi organizátory a návštěvníky s postižením.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knižní a tištěné zdroje

- Červinková, M. (2019). Speciální pedagogika osob s tělesným postižením. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Hendl, J. (2016). Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace (4. vyd.). Praha: Portál.
- Kantor, J. et al. (2023). Speciální pedagogika osob s omezením pohyblivosti a koncept praxe založené na důkazech. Brno: Masarykova univerzita.
- Krhutová, M. (2005). In Rehuš, M., et al. (2016). Základy speciální pedagogiky. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Krahulcová, B. (2020). *Inkluze osob se zdravotním postižením v kulturním prostředí*. Praha: Univerzita Karlova.
- Krahulcová, B. (2016). *Zdravotní postižení v současné společnosti: Realita, postoje, souvislosti*. Grada.
- Kudláček, M. (2014). Tělesná výchova osob se specifickými potřebami. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Ministerstvo pro místní rozvoj. (2009). Vyhláška č. 398/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb. Sbírka zákonů České republiky.
- Maršíková, K. (2018). *Kulturní participace osob se zdravotním postižením*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí.
- Novosad, L. (2011). Základy speciální pedagogiky. Praha: Portál.
- Scheu, H. (2018). Právo zdravotně postižených osob na rovné zacházení. Praha: Wolters Kluwer.
- Sherrill, C. (2004). *Adapted Physical Activity, Recreation, and Sport*. New York: McGraw-Hill.
- Slowík, J. (2022). *Inkluzivní pedagogika a podpora osob s tělesným postižením*. Praha: Grada.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1999). *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce.

Světová zdravotnická organizace. (2020). Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví: MKF (2. vydání). Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR.

Šiška, J. (2019). *Sociální začleňování osob se zdravotním postižením: Mezi institucemi a komunitou*. Masarykova univerzita.

Švaříček, R., & Šedřová, K. (2014). Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách (2. vyd.). Praha: Portál.

Vostrý, J. (2019). Psychosociální aspekty tělesného postižení. Praha: Portál.

Vágnerová, M. (2014). Psychopatologie pro pomáhající profese. Praha: Portál.

Žampach, J. (2019). *Kultura a handicap: Přístupnost kulturního života osobám se zdravotním postižením*. Praha: Karolinum.

Zahraniční odborné zdroje

Cobley, D. (2018). Disability and International Development: A Guide for Students and Practitioners. London: Routledge.

Dodds, R. (2016). *Accessible tourism: Inclusion, disability, ageing population and sustainability*. CABI.

Gooding, P. (2017). A New Era for Mental Health Law and Policy: Supported Decision-Making and the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities. Cambridge: Cambridge University Press.

Kahyaoglu Sut, H., & Kucukkaya, B. (2021). The effect of internalized stigma and social support on self-esteem in individuals with physical disability. *Perspectives in Psychiatric Care*, 57(1), 199–206. <https://doi.org/10.1111/ppc.12559>

Krahn, G. L., Walker, D. K., & Correa-De-Araujo, R. (2015). Persons with disabilities as an unrecognized health disparity population. *American Journal of Public Health*, 105(S2), S198–S206. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2014.302182>

Petrič, M., & Šašek, R. (2020). *Barriers to participation of people with disabilities in cultural events: Comparative study of Czech and Slovenian practice*. *Journal of Accessibility and Design for All*, 10(2), 45–63.

Pyaneandee, C. (2018). International Disability Law: A Practical Approach to the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities. London: Routledge.

Reeve, D., Thomas, C., & Shakespeare, T. (2021). Disability and society: Emerging issues and insights. *Disability & Society*, 36(2), 171–189. <https://doi.org/10.1080/09687599.2020.1799234>

Sandahl, C. (2017). *Disability culture and the performing arts*. *Research in Drama Education*, 22(3), 314–328.

United Nations. (2006). *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*. New York: United Nations.

Werner, S., Corrigan, P., Ditchman, N., & Sokol, K. (2020). Stigma and intellectual disability: A review of research and future directions. *International Review of Research in Developmental Disabilities*, 59, 1–34. <https://doi.org/10.1016/bs.irrdd.2020.01.001>

World Health Organization. (2011). *World report on disability*. Geneva: WHO Press.

Online zdroje

Ballard Brief. (n.d.). Challenges for people with disabilities. Dostupné z <https://ballardbrief.byu.edu/issue-briefs/challenges-for-people-with-disabilities>

Cheng, S.-T., Mak, E. P. M., & Lau, R. W. L. (2020). Social support and psychological adjustment in people with physical disabilities: A meta-analytic review. *Disability and Health Journal*, 13(3), 100875. <https://doi.org/10.1016/j.dhjo.2019.100875>

Centrum Paraple. (2023). *Benefiční a kulturní akce*. Centrum Paraple. <https://www.paraple.cz/podporte-nas/beneficni-akce/>

European Agency for Special Needs and Inclusive Education. (n.d.). Inkluze a vzdělávání. Dostupné z https://www.european-agency.org/sites/default/files/Inclusion%20and%20education_CS.pdf

Ministerstvo práce a sociálních věcí. (n.d.). Invalidní důchod. Dostupné z <https://portal.gov.cz>

Národní pedagogický institut ČR. (n.d.). Co je inkluze ve škole. Dostupné z <https://www.inkluzevpraxi.cz/apivb/co-je-inkluzi>

Maltézská pomoc. (2024). *Dobrovolnické programy a podpora osob se zdravotním postižením*. <https://www.maltezskapomoc.cz/>

Ministerstvo kultury České republiky. (2024). *Podpora kulturních aktivit osob se zdravotním postižením*. <https://www.mkcr.cz/>

OZP Akademie. (2017). Jak komunikovat s osobami s postižením. Dostupné z <https://www.ozp-akademie.cz>

Péče bez překážek, z. s. (2020). Inkluze: Slovník pojmů. Dostupné z <https://www.pecebezprekazek.cz/slovník-pojmu/inkluzie>

Pivarč, J. (2015). Psychosociální bariéry v kontextu inkluzivního vzdělávání. *Paidagogos*, 2015(2). Dostupné z <https://paidagogos.net/issues/2015/2/article.php?id=5>

Svaz tělesně postižených v České republice. (2024). *Kulturní aktivity pro osoby se zdravotním postižením*. <https://www.svaztp.cz/>

Unify. (2015). Standard fyzioterapie – amputace dolní končetiny. Dostupné z <https://www.unify-cr.cz/uploads/page/24/doc/standard-fyzioterapie4-amputace-dolni-koncetiny.pdf>

Vláda ČR. (2020). Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021–2025. Praha: Úřad vlády ČR. Dostupné z <https://www.vlada.cz>

World Bank. (n.d.). Disability Inclusion Overview. Dostupné z <https://www.worldbank.org/en/topic/disability>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Základní rozměrové parametry invalidního vozíku a rozměrové parametry dosahu osoby na invalidním vozíku s napřímenými a s nakloněnými zády	16
Obrázek 2 Manévrovací plochy pro otočení vozíku	16
Obrázek 3 Selektivní kódování	44

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Respondenti výzkumu.....	33
Tabulka 2 Otevřené kódování.....	37

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ABAPO	Agentura barevný podzim
DMO	Dětská mozková obrna
DVO 1,2,3	Dílčí výzkumná otázka
HVO	Hlavní výzkumná otázka
MKF	Mezinárodní klasifikace
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NRZP	Národní rada osob se zdravotním postižením
OSN	Organizace spojených národů
ÚPD	Úmluva o právech dítěte
WHO	World Health Organization (Světová zdravotnická organizace)

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Informovaný souhlas

Příloha P II: Prosba o spolupráci

Příloha P III: Přepsaný rozhovor č.5

PŘÍLOHA P I: INFORMOVANÝ SOUHLAS

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Informovaný souhlas s poskytnutím rozhovoru a jeho následného využití pro účely bakalářské práce

Podpisem vyjadřuji souhlas s následujícími body:

- Byl/a jsem informován/a o účelu rozhovoru, kterým je sběr dat pro potřeby výzkumu bakalářské práce Hany Juřicové s názvem Inkluze osob s tělesným postižením do kulturních aktivit. Cílem výzkumu je zkoumat proces inkluze osob s tělesným postižením do kulturních aktivit a identifikovat hlavní bariéry, které jim brání ve větší účasti na kulturním životě většinové společnosti.
- Bylo mi sděleno, jak dlouhý bude rozhovor a jaký bude mít průběh. Jsem seznámen/a s právem odmítnout odpovědět na jakoukoli otázku, případně do 3 dnů od rozhovoru odmítnout účast na výzkumu.
- Byl/a jsem obeznámen/a s tím, jak bude s rozhovorem nakládáno a jakým způsobem bude zajištěna anonymita i po skončení rozhovorů, které znemožní identifikaci mé osoby. Nikde nebude uvedeno mé jméno či jiné osobní údaje, díky kterým bych mohl/a být identifikován/a.
- Souhlasím s nahráváním následujícího rozhovoru a jeho následným zpracováním. Zvukový záznam rozhovoru nebude poskytnut třetím stranám a po přepsání bude vymazán.
- Dávám své svolení k tomu, aby výzkumnice použila rozhovor pro potřeby své bakalářské práce a může z ní citovat či přepisovat rozhovor.

Datum

Podpis respondenta:

Podpis výzkumníka:

PŘÍLOHA P II: PROSBA O SPOLUPRÁCI

Prosba o spolupráci při dokončení bakalářské práce

Hezký den,

jmenuji se **Hana Juřicová** a jsem studentkou 3. ročníku oboru **Sociální pedagogika** na **Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně**.

V současné době pracuji na své **bakalářské práci**, ve které se zaměřuji na **volnočasové a kulturní aktivity lidí s tělesným postižením**. Od roku 2012 se pravidelně účastním jako dobrovolník **Mezinárodního setkání vozíčkářů na Velehradě** v rámci **Dnů lidí dobré vůle**, což mě inspirovalo k hlubšímu zkoumání této oblasti. A protože se s mnohými z Vás na Velehradě setkávám, dovoluji si Vás přes koordinátorku Jarušku oslovit.

Ráda bych Vás **požádala o spolupráci** formou krátkého **rozhovoru**, ve kterém by mě zajímalo například:

- Jaké volnočasové aktivity upřednostňujete,
- Jaké kulturní akce navštěvujete (divadlo, koncerty, festivaly apod.),
- Jak vnímáte jejich význam ve svém životě.

Rozhovor by proběhl dle Vašich časových možností – telefonicky, online, nebo osobně. **Veškeré informace budou v práci zpracovány anonymně**, důvěrnost je úplnou samozřejmostí.

Pokud byste byli ochotni mi věnovat chvíli svého času a podělit se o své zkušenosti, moc by mi to pomohlo a setkání s Vámi potěšilo.

Telefon: **603 349 832**

E-mail: **h_juricova@utb.cz**

Děkuji Vám za zvážení a případnou ochotu se zapojit – moc si toho vážím.

S úctou,

Hana Juřicová

studentka UTB ve Zlíně

PŘÍLOHA P III: PŘEPISANÝ ROZHOVOR Č.5

Tak jo tak já. Teda s těma s těma otázkama, co mám připravené v rámci té bakalářské práce. Tak z prvních otázek se tak jako zeptám. Jaké fyzické bariéry vám brání v účasti na nějakých kulturních akcích?

R5: Často to. Fyzické nebo technické?

Hj: Tak i tak.

R5: No, když se budeme bavit o těch technických, tak je. Je to často problém, že to není uzpůsobený, nebo ty tribuny. Nemají ten prostor pro člověka na vozíku. Víceméně nepočítá se s tím. A nebo někdy ten pořadatel prostě s tím má problém jako takovej, protože má pocit, že když člověk tam bude na vozíku tak, že bude překážet ostatním jo, takže někdy je i tohle. Dokonce jsem se setkala párkrát s tím, kdy mi bylo řečeno, že bez doprovodu prostě. Na ten koncert nesmím.

Jaké komunikační bariéry vnímáte při právě účasti? Nebo při plánování účasti na těch akcích.

R5: Tak. Je to hodně o tom, že oni se ani nezeptají. Jestli prostě ten člověk. Je schopen sedět třeba vedle řady. Jo jestli by mu to nevadilo, nebo tady tohle spíš tady v tom směru, že prostě rovnou řeknou, nejde to a nazdar jo, že nehledají. Jak. By to šlo, ale rovnou to prostě zamítnout, protože to pro ně jednodušší.

A jsou tím pádem nějaké bariéry, které ovlivňují vaše rozhodnutí účastnit se právě vůbec jako takové akce?

R5: Tak určitě, když tam vidím poměrně velkou neochotu, nevstřícnost, tak většinou prostě přehodnotím zda mě to stojí za to tam jít a prostě většinou tam nejdu, protože, pak, když jsou ty lidi nepříjemný, je nepříjemná atmosféra, tak to prostě ten zážitek nebo vůbec zkazí. Já. Už prostě jsem ve věku, kdy některé věci hůř snáším.

R5: Jo, je to opravdu hodně o tom, jak chování těch lidí, když pak vidíte, nebo i cítíte, že prostě je obtěžujete, zatěžujete a prostě to tak a dávají vám to najevo, tak je to opravdu pro mě velmi nepříjemné.

Vnímáte rozdíly mezi různými typy kulturních akcí právě z hlediska přístupnosti? A komunikace?

R5: No tak určitě. Určitě, určitě tam rozdíly jsou. Hlavně jsou rozdíly. Takových těch. Já teď já nevím. Takových těch koncertů, které jsou na neobvyklých místech. Které pořádají některé ty agentury jo. Velmi často je velmi složité se vůbec dopracovat k tomu, aby člověk zjistil, jestli tam může vůbec jít a tak dále. Člověk si musí žádat neustále, když chceme si koupit nějaký lístek na nějaký představení nebo někam. Přes ticketpro tak v podstatě tam vždycky musíme žádat. A konkrétním nějakým mailu čekat, jestli se vyjádří nevyjádří. Je to takový v jednadvacátém století bych tohle si myslela, že by se dalo už odstranit. Dalo by se to vyřešit, ale. Není, není vůle, tak to není no.

Jaké máte právě zkušenosti s komunikací a ochotou těch organizátorů řešit právě nějaké vaše potřeby?

R5: A já bych řekla, že je to 50 na 50. Jo, někde jsou velmi ochotní, vstřícní dokonce upozorní na to. Jo, jo, jo, určitě můžete přijít, ale nemáme bezbariérovou toaletu, nebo prostě nemáme vysloveně vyhrazený prostor pro člověka na vozíku, ale určitě tam najdeme místo, kam byste mohla. Kde byste mohla sedět jo, že se snaží hledat cesty a vyjít vstříc, jo a z toho prostě, jak jsem už říkala, to smetou rovnou, prostě máme tady jedno místo. To už je obsazené nazdar. Jo, a vůbec se nezeptají. Třeba můžete si předsednout? Jo, protože mě, když si člověk může předsednout vozík, jde složit. Jo. A tak dále prostě opravdu ta komunikace není úplně ideální. Pro ně je nejjednodušší říct nejde to.

Jak právě ti organizátoři reagují na ty žádosti ještě jakoby tak dál?

R5: Tak to je v podstatě ta otázka, kterou jsem už odpověděla, že prostě někdy komunikují. Komunikují hodně doptávají se. Řeší to. Například já nevím, když vezmu v Ostravě ten velký festival, jak se to jmenuje? Ted' si nevzpomenu několikadenní.

Tam bývá colours.

R5: Colours ano, tak tam třebas, fakt ten systém mají zmačkutej. Tam se opravdu doptávají na všechno. Dokonce nabízejí prostě navíc pomoc, jestli bude. Člověk potřebovat pomoc, jestli potřebuje od vstupní brány nějaký doprovodit někam? Jo prostě. Zajímají se. Berou nás jako zákazníka. Berou nás jako prostě plnohodnotného zákazníka. Jo a z toho je to takový, že tam člověk přijde. To zrovna před týdnem ani ne, vlastně před několika dny mi líčili kluci, když jeli do Ostravy na fotbal, jaký to byl horor jo tak prostě. Občas se nám stává, že prostě tam přijdem. Se dozvíme ne, ne, ne tudyma ne musíte tam tudy dojedeme někam do k nějakýmu vchodu tam čekáme, až nám někdo odemkne. Jo no, ale tady mám vás, tady má neprojdete, tady jsou věci, takže musíte ještě tam jo, takže občas se stává, že jezdíme o dveřích ke, dveřím a hledá. Hledá se cesta, abysme se dostali vůbec dovnitř. Jo někdy. Někdy je taky, když tam člověk zavolá a nezná to zařízení. Prosím vás, jste bezbariérový? Jo, jo, samozřejmě. Taky už se nám stalo, že jsme tam přijeli a zjistili jsme, že jediná bezbariérovost je, že se člověk dostane k pokladně a dál ne. Jo. A opět jsme u toho, že je to hodně o lidech, protože třebas jedouc se tohle stalo. No a ted' je ta paní z toho byla tak nešťastná, že okamžitě volala na všechny strany a nakonec to vyřešili, že mě snesli dolů. Jo a pak vynesli prostě jo, když se chce, tak samozřejmě řešení se najde jo. Hele jak říkám, musí se chtít.

Jaké akce tak jako nejradši navštěvujete?

R5: Je to podle nálady. Je to podle nálady. Někdy si někdy si jdu zařvat na fotbal, někdy mám ráda koncert vážné hudby, divadlo. Nějaký festival říkám, je to hodně podle nálady. Na co mám chuť, na co mám prostě partu, abych si to mohla užít a tak dále. Jo, je pravdou, že ted' třeba už ty vícedenní festivaly, to pro mě už moc není. Už. Je to pro mě hodně unavující, takže spíš mám radši takovýto já nevím, je i třebas jednou za čas do divadla, nebo na nějaký pěkný koncert. Může to bejt folkový koncert, může to bejt koncert neznámé kapely nebo i ochotnické divadlo. Nejsem, nemám to úplně vyhraněný. Jo někdy jdu podle toho, co mi doporučí, řeknu, hele, já jsem byl na tomhle představení a bylo to úplně super, jo. Tak se jdu podívat, když je tam možnost. Ráda chodím na, když mě pozvou tak na různý školní představení. Jak jakoby nějaký divadelní představení, tak vlastně když hrajou na nástroje nebo zpívají a tady tohlenc. Tanečky.

Takže nemáte vyhraněný styl?

R5: Ne, ne. Jako co vím, tak vysloveně tvrdý rok. No tak jako výjimečně jo ale. Tak ten úplně není mým velkým jako. Že bych ho navštěvovala ve velkém.

Jasně chápu. Máte nějaké pozitivní příklady právě jako různé té přístupností, ať už na nějakých kulturních akcích nebo i sportovních.

R5: No tak jo třeba tady v Olomouci prostě máme, jak na hokej, tak na fotbal v podstatě. Tam máme vyhrazený prostor, jednak máme možnost si vyřídit zdarma permanentku pro sebe a pro doprovod jo. A v podstatě je to tak, že ten doprovod sedí v řadě před námi. Takže to je velmi pozitivní jsou velmi vstřícní. Jsou tam výtahy a vždycky tam stojí ochranka, teda přednostně posílá, pouští tím výtahem nás jo. Nemůžu nic říct ani na naše divadlo v Olomouci. V Praze mám zkušenost v O2 aréně. Bez problémů. Docela tristní je to v té Ostravě na fotbale, kdy opravdu ten stádio stadion ve Vítkovicích to je neštěstí, kdy je tam nedostatek bezbariérových toalet a hlavně si nejsou schopni ujasnit, kudy na nás mají pouštět, takže občas ten stadion musíme oběd dvakrát do kola, než se konečně rozhodnou, kudy má nás tam pustit.

Nebo pozitivní. Zažila jsem. V Brně koncert na Palackého na stadionu, kdy tam vysloveně měli vyhrazený prostor. Pro osoby na vozíku jo vyvýšeny, kde je opravdu rovnou, prostě na

to mysleli a udělali vyvýšenou tribunku. A když jsme, když jsem se jich ptala, jestli to někdo jako objednal, on říkali, ne, to my děláme všude, kde máme koncert. My na tom trváme. My to tak chceme, aby to tam bylo zajištěný. No to.

Takže. Je to opravdu. Na různý ty koncerty mám zkušenost, že nás pustili dopředu nebo poslali rovnou dopředu i v kostele někdy, ale z toho je to obráceně, kdy nás naopak vyženou dozadu zepředu. Takže je to prostě. Znovu se vracím k tomu, že je to. Hodně o lidech.

Já jsem se právě chtěla zeptat i na ty negativní zkušenosti, ale jak jste zmiňovala právě tu Ostravu, třeba ten stadion no. Náročné.

R5: Tak říkám to, občas je tady ty boční různý vchody a podobně. Bohužel to je velmi často i do některých divadel a tak dále. A teď to není ani pořádně značený. Jo a člověku to neřeknou, někdy na to upozorní, řeknou jo, jo, já nevím, kdy jsem. V Praze si kupovala lístek a teď kam to bylo? Jo divadlo na zábradlí jo, tak když jsem se s nima domlouvala, tak oni říkali jo, jo, jo, jenom se omlouváme, budete muset přes šatny, jo tam máme vstup, my nemáme ze předu vstup jo, ale tam to bude nachystaný, abyste mohla projet bez problémů a všechno v pořádku. Jo a já já už vím a řekli, jo, jak přijedete, tak se nahlaste u pokladny a voni vás zavedou. Jo a takhle tomu já říkám dobrá praxe, protože opravdu já vím, pokladnu najdu samozřejmě hned jo, a když mi řeknou, jo, oni vás dovedou a nemusím sáhodlouze hledat boční vchod, kde je ten vchod jo, tak i jsme kdesi byli. Teď si už taky nepamatuji, kde to bylo, kde nám řekli bočním vchodem a my jsme tam stáli u nějakých dveří bez kliky, bez všeho a nikdo nešel a nevěděli jsme, přijde někdo otevře nám někdo, jak to teda bude? Jo pravda, po 15 minutách přišli, otevřeli, ale bylo to takový, že jsme stáli. A nevěděli jo. To je říkám, já rozumím tomu, že nemůže být všechno stoprocentně bezbariérový. Tomu všemu rozumím, nicméně by bylo dobré udělat, co prostě takové opatření, aby v případě, že ten člověk s tím hendikepem přijde, tak abychom aby mu nabídli a rovnou řekli. Jo ta možnost je. Musíte takhle takhle takhle takhle. Jo, ale ne že vám řeknou, no sem nikdo moc nechodí, takže my na to nejsme zvyklí.

Jasně no. No, vy máte i různé. Zahraniční zkušenosti, co z toho byste tak jako vypíchla, že třeba u nás funguje dobře a jinde špatně, nebo nebo naopak, nebo tak celkově ty zkušenosti?

R5: A tak já když já, když to vezmu z toho zahraničí. Tak, jako absolutní top v tomhle směru pro mě je Kanada. Jo kde mají opravdu hodně skvěle zmačknutý po vše stranách.

Jako Nový Zéland taky jo. V Anglii, no tak jo, částečně jo. Přemýšlím Izrael v tomhle směru má je hodně dobře to má zmačklí jo kdy opravdu tam jsou vyznačený nejenom co se týče na kulturu, ale všeobecně, například ve starém městě v Jeruzalémě mají mapy vyznačenou trasu, kde se ten člověk dostane bez problémů. Kde to může projet? A tak dále jo, divadla i koncertní sál tam už byly naprosto bez problémů.

Ten servis tam byl tam dokonce mají servis, že tam, když člověk přijde, tak se ho ujme asistent, který ho doprovází po dobu pobytu. V tom divadle, pokud vysloveně je sám, jo a když to jde jo, tak se domluví a řeknu, jo, jste si jistá, že nepotřebujete. Ne, nepotřebuju jo, takže i v tom zahraničí, ale samozřejmě máme některý, nemusím jít daleko. Třeba ve Vídni, tak taky tam mají trošičku obdobný. Tydle, že ten vchod je z boku, není dobře vyznačený. A že člověk čeká, jestli se mu někdo otevře nebo ne. Jo, ale když to srovnám před 20 lety nebo před pětadvaceti lety, tak samozřejmě i tam stejně jako u nás se ta situace mění jako u nás se radikálně změnila před pětadvaceti lety jít do divadla nebo kamkoliv. Tak to bylo docela vzácnost. Ale ta situace se hodně změnila. Řekla bych, že celkově i u nás v Evropě se na tu bezbariérovost a tady tohle hodně dbá, i co se týče v rámci té evropské unie. Kdy tam oni mají stanoveny ve chvíli, kdy dají na cokoli peníze na opravu něčeho. Nějakých já nevím kulturních sálů, divadel a tak dále, tak prostě je všude podmínkou. Že to musí být

bezbariérový. Musí to být přístupný. To je opravdu mnohdy i u nás tady v české republice. Tak některé divadla, které jsou staré, kde by člověk neřekl, že se tam dostane, tak se tam dostane. Je to udělané tak, aby se tam dostal. A i v tom zahraničí to je podobné jako řekla bych ne úplně pěkná situace je na Slovensku tam to. Tam to není tak. Tam v tomhle směru jsou trochu pozadu, no? Že opravdu je to komplikované, když tam člověk chce jít někam na koncert, nebo. Do divadla.

Jasně. No, já bych se závěrem, tak zeptala. Co byste doporučila tak jako organizátorům a vlastně tak nějak těm týmům, kteří zařizují kulturní aktivity, tak co byste jako doporučila pro nějaké zlepšení nebo tak celkově?

R5: Tak já hlavně doporučila, aby se zamysleli nad tím, kde ty místa dělají, protože někdy ve snaze jakoby ty lidi přiblížit k pódiu, tak je nacpou až úplně dopředu a v důsledku to není dobře, protože my tam pak sedíme s hlavou zvrácenou dozadu, abysme vůbec na tom pódiu viděli. Tedy jo. Mám celou dobu hlavu zakloněnou, protože jinak bysme tam neviděli. Jo, takže spíš popřemýšlet o tom. Mně se líbí třeba s alternativní řešení. Což udělali tady u nás v Olomouci. Nevím, jestli to je ještě někde jinde, tak mají udělaný v několika řadách. Při rekonstrukci to tak udělali, že udělali. Na kraji krajní sedadla oddělovací. Jo voni jo to prostě že jo jako v autě, když chcete oddělat sedačku, tak je to podobný. Jo, že tam oddělají sedačku a dá se tam najet s vozíkem. Takže už to není tak, že k nám do divadla můžou jenom 2 vozičkáři do toho lóže, která je bezbariérový. Ale, že do divadla zhruba může jít až nějakých. Myslím, že říkali 20 lidí na vozíku.

Tak to je fajn to je, to je super vědět.

R5: Ale to je to, že přemýšleli a že udělaly vyndavací ty sedačky. Jo jo teda se nechce vyklapnout, voddělají na představení a pak zase lehce nandají. Žádný složitý, žádný todlec, další věc je, aby ti pořadatelé se toho nebáli prostě tak ať napíšou informaci. Ano. Prostě je tady možnost bezbariérové návštěvy, ale třeba nemáme tu toaletu.

Jo.

R5: Jo a v neposlední řadě mě osobně by se líbilo, abych si mohla prostě lístek koupit. Jo stylem, že si ho koupím ne jenom že jsem ZTPP, ale že tam třeba bude možno zaškrtnout, že jsem osoba na vozíku. A tím pádem jim to do systému přiběhne a už budou vědět, že přijede osoba, že přijde na osoba na vozíku a že by tam měla být i ta alternativa třeba. Jo možnost si přesednout. Normálně na sedadlo a třebas vozík dát někam bokem a tak dále. Prostě opravdu se toho nebát a hodně lidí, právě co znám vozičkářů, tak, nemají nervy a nemají žaludek. Na to se s někým dohadovat handrkovala a tak dále, ale prostě. Radši do toho divadla nebo na ten koncert nejdou. A myslím si, že je to škoda jo. Protože já jen říkám, jo, on je velmi někdy ani nepotřebujeme speciálně vyhrazené místo prostě, pustí nás tam dopředu, to třebas dělají tady u nás v S- klubu, když jsou koncerty na stojáka takzvaně, tak nás tam pustí mezi prvníma, ať si někde zaparkuju, jak říkají jo my si zaparkuju na boku tak abychom nepřekážely. No a všichni jsou spokojení. Je to. Opravdu o lidech jo a doporučovala bych, aby si tuhle skutečnost uvědomili všichni ti organizátoři, že i člověk na vozíku se chce bavit, chce žít jako každý jiný jo a chce si života užívat. No a takže samozřejmě. Samozřejmě rozumíme tomu, že občas je to složitější, občas to nejde, ale aby se nebáli i tuto informaci dát jo, že třeba z kapacita je omezená. Jo, že prostě není ta možnost, ale abychom my tu informaci měli. Jo. Občas se mi stalo, že hrozně tvrdili, že mají vyprodáno, že místa pro vozejky nemaj. A já když jsem si pak, když se ptala těch, co tam byli, jestli tam byly nějaký vozičkáři, tak mi řekli, ne, žádný vozičkář tam nebyl. Tak jak je to možný. Když mi řeknou místo pro vozičkáře místa pro vozičkáře jsou vyprodaná. Jo to se nám stalo prostě v O2 aréně. Jo, že opravdu. Okamžitě je všechno vyprodané. Pak jsme se dozvěděli, že na té jedné tribuně tam vlastně je prostor na všech tribunách na 1 nebo na 2 tribunách nebyl ani 1 vozičkář. Ale byly tam nandány židle. Někdy to je podle mě je to taky trochu o tom, že ti pořadatelé. Prostě chtějí vydělat co nejvíc. A holt u nás je to tak, že máme

nárok na slevu. Na lístek, no a doprovod většinou jde zdarma. Ale taky to není pravidlem a není to není to stanovené, že to tak musí být. Jo, takhle to musí být pouze ve státních podnicích. Jo a těch nestátních prostě to nechávají na jejich benevolenci víceméně a toleranci. Jo, takže. Se mi stalo, že jsem byla na koncertě a platila jsem naprosto plnou palbu jako každý jiný.

Já jsem zaplatila, ale pak jsem chtěla. Jo, to je další věc. Já klidně budu platit plnou palbu, ale chci mít stejný servis jako každý jiný. Aby chvíli ve chvíli, kdy ho nemám, tak nemá nikdo nárok a právo po mně chtít plnou platbu.

No ať se na mě zlobí, nebo ne. Já vím, že jsem tohle jednou někomu tady vmetla, když jsem přišla a říkám jako vy po mně chcete plný vstupný, ale při tom mně řeknete, že se dostanu jenom do kvandra do kvan do kvadrantu A. A nikam jinam se nedostanu. Dobře a za co já mám platit plné vstupné? Když ostatní se dostanou vostatní, si můžou všechno projít. Můžou tam tam tam dostanou se do bufetu, dostanou se tam, dostanou se tam, já se tam nedostanu. Nad tím by se měli zamyslet, když budou požadovat plné vstupné.

Jo ať ho. Ať ho požadují, ale musí zaručit, že ten člověk bude mít stejný možnosti jako každý jiný návštěvník. A pokud to tak nebude, tak by i oni měli mít soudnost a neměli by požadovat plné vstupné. Protože tohle. No a ještě 2 doporučení, co by doporučovalo, že pokud něco plánují na zelené louce nebo někde, kde jsem to ještě nedělal. Tak ať se nebojí se obrátit třeba na nějakou organizaci, kde mají ti vozičkáře, aby jim poradili, jak to tam rozestavět, kde tam udělat místo a tohle to, jo. Prostě nejhorší je, když někdo má pocit, že ví přesně, co je ideální a v dobré víře, ano, on udělá vyhraněný prostor. Ale. Jo, to je věčné téma na Velehradě.

Jo, kdy na mši svatou vozičkáře odsuneme, za dozadu dozadu dozadu proč? Vůbec dobré je, že aspoň ten večer dobré vůle se vždycky daří vyboxovat, aby jsme seděli vpředu. Jo, ale vždyť by teda krásně šlo i na tu mši svatou.

Jo my jsme když to vezmu, my jsme jediná země. Kdy nás při návštěvě papeže, vozičkáři byli odsunuty úplně někam bokem. Tenkrát v Boleslavi jo. Prostě přitom všude ve světě je to tak, že naopak lidi se zdravotním postižením a tohlencto. Usazování co víc dopředu, aby byli právě svatému otci co nejbližší? Ale to je taková nějaká. (Smích) Česká tradice bych řekla.

Takový místní folklór.

R5: Já tady na kopečku to nebylo nic o nic jiného. Když tady byl svatý otec. Jo tak jako. Tak se někam nacpali, nahnali a todlenc, prostě, myslím si, že celkově by se nad tím měli zamyslet, že jsme lidi. Kteří kdyby mohli, tak se postaví a chtějí vidět, chtějí z toho něco víc. A prostě. Tak to je jo. Ale když před nás nastavili houf kněží, tak přes ně moc neuvidí. A takhle to je dobře. Nevím, jestli jsem vám odpověděla.

No, rozhodně.

R5: Trošku užitečně. Říkám, jako samozřejmě ta situace proti před pětadvaceti lety, kdy se u nás v české republice hodně posunula, ale stále máme hodně velké rezervy. A já říkám, je to hodně hodně moc o lidech.

Tak jo tak já moc děkuji za rozhovor.

R5: No jo. Kdyby něco tak však se ozvěte, jo.

Určitě.